

THE PALIVERSE PROJECT

Το σύμπαν της σοφίας του Βούδα

Σχόλια (Aṭṭhakathā)

Ο Κανόνας των Ομιλιών - Σχόλια (Sutta Piṭaka -
Aṭṭhakathā)

5. Η συλλογή των μικρών κειμένων (5. Khuddaka Nikāya -
Aṭṭhakathā)

07. Σχόλια για το βιβλίο των ιστοριών για φαντάσματα
(07. Petavatthu-aṭṭhakathā)

1. Το κεφάλαιο για το φίδι (1. Uragavaggo)

PaliVerse

5. Η συλλογή των μικρών κειμένων

07. Σχόλια για το βιβλίο των ιστοριών για φαντάσματα

Namo tassa bhagavato arahato sammāsambuddhassa

Khuddakanikāye

Petavatthu-aṭṭhakathā

Ganthārambhakathā

Mahākāruṇikaṃ nāthaṃ, ñeyyasāgarapāraguṃ;
Vande nipuṇagambhīra-vicitranayadesanaṃ.

Vijjācaraṇasampannā, yena niyyanti lokato;
Vande tamuttamaṃ dhammaṃ, sammāsambuddhapūjitaṃ.

Sīlādiguṇasampanno, t̥hito maggaphalesu yo;
Vande ariyasaṅghaṃ taṃ, puññakkhettaṃ anuttaraṃ.

Vandanājanitaṃ puññaṃ, iti yaṃ ratanattaye;
Hatantarāyo sabbattha, hutvāhaṃ tassa tejasā.

Petehi ca kataṃ kammaṃ, yaṃ yaṃ purimajātisu;
Petabhāvāvahaṃ taṃ taṃ, tesañhi phalabhedato.

Pakāsayantī buddhānaṃ, desanā yā visesato;
Saṃvegajananī kamma-phalapaccakkhakārini.

Petavatthūti nāmena, supariññātavatthukā;
Yaṃ khuddakanikāyasmiṃ, saṅgāyiṃsu mahesayo.

Tassa sammāvalambitvā, porāṇaṭṭhakathānayaṃ;
Tattha tattha nidānāni, vibhāvento visesato.

Suvisuddhaṃ asaṃkiṇṇaṃ, nipuṇatthavinicchayaṃ;
Mahāvihāravāsīnaṃ, samayaṃ avilomayaṃ.

Yathābalaṃ karissāmi, atthasaṃvaṇṇanaṃ subhaṃ;
Sakkaccaṃ bhāsato taṃ me, nisāmayatha sādhavoti.

Tattha petavatthūti seṭṭhiputtādikassa tassa tassa sattassa petabhāvahetubhūtaṃ kammaṃ, tassa pana pakāsanavasena pavatto “khetṭupamā arahanto”tiādikā pariyattidhammo idha “petavatthū”ti adhippeto.

Tayidaṃ petavatthu kena bhāsitaṃ, kattha bhāsitaṃ, kadā bhāsitaṃ, kasmā ca bhāsitanti? Vuccate - idañhi petavatthu duvidhena pavattaṃ aṭṭhuppattivasena, pucchāvissajjanavasena ca. Tattha yaṃ aṭṭhuppattivasena pavattaṃ, taṃ bhagavatā

bhāsitaṃ, itaraṃ nāradattherādīhi pucchitaṃ tehi tehi petehi bhāsitaṃ. Satthā pana yasmā nāradattherādīhi tasmiṃ tasmiṃ pucchāvissajjane ārocite taṃ taṃ aṭṭhuppattiṃ katvā sampattaparisāya dhammaṃ desesi, tasmā sabbampetaṃ petavatthu satthārā bhāsitameva nāma jātaṃ. Pavattitavaradhammacakke hi satthari tattha tattha rājagahādīsu viharante yebhuyyena tāya tāya aṭṭhuppattiyā pucchāvissajjanavasena sattānaṃ kammaphalapaccakkhakaṇāya taṃ taṃ petavatthu desanāruḥhanti ayaṃ tāvettha “kena bhāsita”ntiādīnaṃ padānaṃ sādharmaṇato vissajjanā. Asādhāraṇato pana tassa tassa vatthussa atthavaṇṇanāyameva āgamissati.

Taṃ panetaṃ petavatthu vinayapiṭakaṃ suttantapiṭakaṃ abhidhammapiṭakanti tīsu piṭakesu suttantapiṭakapariyāpannaṃ, dīghanikāyo majjhimanikāyo saṃyuttanikāyo aṅguttaranikāyo khuddakanikāyoti pañcasu nikāyesu khuddakanikāyapariyāpannaṃ, suttaṃ geyyaṃ veyyākaraṇaṃ gāthā udānaṃ itivuttakaṃ jātakaṃ abbhutadhammaṃ vedallanti navasu sāsanaṅgesu gāthāsaṅgahaṃ.

“Dvāsīti buddhato gaṇhiṃ, dve saḥassāni bhikkhuto;
Caturāsīti saḥassāni, ye me dhammā pavattino”ti. -

Evam dhammabhaṇḍāgārikaṇa paṭiññātesu caturāsītiyā dhammakkhandaḥsahassesu katipayadhammakkhandaḥsaṅgahaṃ, bhāṇavārato catubhāṇavāramattaṃ, vaggato - uragavaggo ubbarivaggo cūḷavaggo mahāvaggoti catuvaggasaṅgahaṃ. Tesu paṭhamavagge dvādasa vatthūni, dutiyavagge terasa vatthūni, tatiyavagge dasa vatthūni, catutthavagge soḷasa vatthūni vatthuto ekapaññāsavattupapaṭiṇaṃ. Tassa vaggesu uragavaggo ādi, vatthūsu khettūpamapetavatthu ādi, tassāpi “khettūpamā arahanto”ti ayaṃ gāthā ādi.

1. Uragavaggo

1. Khettūpamapetavatthuvaṇṇanā

1-3. Taṃ panetaṃ vatthūṃ bhagavā rājagahe viharanto veḷuvane kalandakanivāpe aññataraṃ seṭṭhiputtapetaṃ ārabba kathesi. Rājagahe kira aññatara aḍḍho mahaddhano mahābhogo pahūtavittūpakaraṇo anekakoṭṭidhanasannicayo seṭṭhi ahoṣi. Tassa mahāddhanasampannatāya “mahāddhanasetṭhi”tveva samaññā ahoṣi. Ekova putto ahoṣi, piyo manāpo. Tasmiṃ viññutaṃ patte mātāpitāro evaṃ cintesum - “amhākaṃ puttassa divase divase saḥassaṃ saḥassaṃ paribbayaṃ karontassa vassasatenāpi ayaṃ dhanasannicayo parikkhayaṃ na gamissati, kiṃ imassa sippuggaṇaparissamena, akilantakāyacitto yathāsukhaṃ bhoge paribhuñjatū”ti sippaṃ na sikkhāpesum. Vayappatte pana kulaṃ payobbanavilāsaṃ sampannaṃ kāmābhikṣukhaṃ dhammasaññāvimukhaṃ kaññaṃ ānesum. So tāya saddhiṃ abhiraṃanto dhamme cittamattampi anuppādetvā, samaṇabrāhmaṇagurujanesu anādaro hutvā, dhuttajanaparivuto rajjamāno pañcakāmaguṇe rato giddho mohena andho hutvā kālāṃ vītināmetvā, mātāpitūsu kālakatesu naṭanāṭakagāyākādīnaṃ yathicchitaṃ dento dhanāṃ vināsetvā nacirasseva pārijuññappatto hutvā, iṇaṃ gahetvā jīvikaṃ kappento puna iṇampi alabhitvā iṇāyikehi codiyamāno tesāṃ attano khettavatthugharādīni datvā, kapālahattho bhikkhaṃ caritvā bhuñjanto tasmiṃyeva nagare anāthasālāyaṃ vasati.

Atha naṃ ekadivasam corā samāgatā evamāhaṃsu - “ambho purisa, kiṃ tuyhaṃ iminā dujjīvitena, taruṇo tvamasi thāmajavabalasampanno, kasmā hatthapādavikalo viya acchasi? Ehi amhehi saha corikāya paresam santakam gahetvā sukkena jīvikam kappehī”ti. So “nāham corikam kātuṃ jānāmi”ti āha. Corā “mayam taṃ sikkhāpema, kevalam tvaṃ amhākaṃ vacanam karohī”ti āhaṃsu. So “sādhū”ti sampatiṇṇhitvā tehi saddhiṃ agamāsi. Atha te corā tassa hatthe mahantaṃ muggaram datvā sandhiṃ chinditvā gharam pavisanto taṃ sandhimukhe ṭhapetvā āhaṃsu - “sace idha añño koci āgacchati, taṃ iminā muggarena paharitvā ekappahāreneva mārehī”ti. So andhabālo hitāhitaṃ ajānanto paresam āgamanameva olokento tattha aṭṭhāsi. Corā pana gharam pavisitvā gayhūpagaṃ bhaṇḍaṃ gahetvā gharamanussehi ñātamattāva ito cito ca palāyimsu. Gharamanussā utṭhahitvā sīghaṃ sīghaṃ dhāvanta ito cito ca olokontā taṃ purisaṃ sandhidvāre ṭhitaṃ disvā “hare duṭṭhacorā”ti gahetvā hatthapāde muggarādīhi pothetvā rañño dassesuṃ - “ayaṃ, deva, coro sandhisukhe gahito”ti. Rājā “imassa sīsaṃ chindāpehī”ti nagaraguttikaṃ āṇāpesi. “Sādhū, devā”ti nagaraguttiko taṃ gāhāpetvā pacchābāhaṃ gāḷhabandhanaṃ bandhāpetvā rattavaṇṇaviraḷamālābandhakaṇṭhaṃ iṭṭhakacuṇṇamakkhitasīsaṃ vajjhapaḥaṭabheridesitamaggaṃ rathikāya rathikaṃ siṅghāṭakena siṅghāṭakaṃ vicarāpetvā kasāhi tāḷento āghātanābhimukhaṃ neti. “Ayaṃ imasmiṃ nagare vilumpamānakacoro gahito”ti kolāhalaṃ ahoṣi.

Tena ca samayena tasmiṃ nagare sulasā nāma nagarasobhinī pāsāde ṭhitā vātapānantarena olokontī taṃ tathā nīyamānaṃ disvā pubbe tena kataparicayā “ayaṃ puriso imasmiṃyeva nagare mahatiṃ sampattiṃ anubhavitvā idāni evarūpaṃ anattaṃ anayabyasanaṃ patto”ti tassa kāruṇṇaṃ uppādetvā cattāro modake pānīyaṇca pesesi. Nagaraguttikassa ca ārocāpesi - “tāva ayyo āgametu, yāvāyaṃ puriso ime modake khādītva pānīyaṃ pivissatī”ti.

Athetasmīṃ antare āyasmā mahāmoggallāno dibbena cakkhunā olokento tassa byasanappattiṃ disvā karuṇāya saṇcoditamānaso - “ayaṃ puriso akatapuṇṇo katapāpo, tenāyaṃ niraye nibbattissati, mayi pana gate modake ca pānīyaṇca datvā bhummadevesu uppajjissati, yaṃnūnāhaṃ imassa avassayo bhavēyya”nti cintetvā pānīyamodakesu upanīyamānesu tassa purisassa purato pāturahosi. So theram disvā pasannamānaso “kiṃ me idāneva imehi māriyamānassa modakehi khāditehi, idaṃ pana paralokaṃ gacchantassa pātheyyaṃ bhavissatī”ti cintetvā modake ca pānīyaṇca therassa dāpesi. Thero tassa pasādasamvaddhanattaṃ tassa passantasseva tathārūpe ṭhāne nisīditvā modake paribhuñjitvā pānīyaṇca pivitvā utṭhāyāsanaṃ pakkāmi. So pana puriso coraghātakehi āghātanaṃ netvā sīsacchedaṃ pāpito anuttare puṇṇakkhette mahāmoggallānatthere katena puṇṇena uḷāre devaloke nibbattanārahopi yasmā “sulasam āgamma mayā ayaṃ deyyadhammo laddho”ti sulasāya gatena sinehena maraṇakāle cittaṃ upakkiliṭṭhaṃ ahoṣi. Tasmā hīnakāyaṃ upapajjanto pabbatagahanasambhūte sandacchāye mahānigrodharukkhe rukkhadevatā hutvā nibbatti.

So kira sace paṭhamavaye kulavaṃsaṭṭhapane ussukkaṃ akarissa, tasmiṃyeva nagare seṭṭhīnaṃ aggo abhaviṣsa, majjhimaṃvaye majjhimo, pacchimaṃvaye pacchimo. Sace pana paṭhamavaye pabbajito abhaviṣsa, arahā abhaviṣsa, majjhimaṃvaye sakadāgāmī anāgāmī vā abhaviṣsa, pacchimaṃvaye sotāpanno abhaviṣsa. Pāpamittasamsaggena pana itthidhutto surādhutto duccharitanirato anādariko hutvā anukkamena sabbasampattito parihāyitvā mahābyasanaṃ pattoti vadanti.

Atha so aparena samayena sulasam uyyānagataṃ disvā sañjātakāmarāgo andhakāraṃ māpetvā taṃ attano bhavanaṃ netvā sattāhaṃ tāya saddhiṃ saṃvāsaṃ kappesi, attānañcassā ārocesi. Tassā mātā taṃ apassantī rodamānā ito cito ca paribbhamati. Taṃ disvā mahājano “ayyo mahāmoggallāno mahiddhiko mahānubhāvo tassā gatiṃ jāneyya, taṃ upasaṅkamitvā puccheyyāsī”ti āha. Sā “sādhū ayyo”ti therāṃ upasaṅkamitvā tamatthaṃ pucchi. Thero “ito sattame divase veḷuvanamahāvihāre bhagavati dhammaṃ desente parisapariyante passissasī”ti āha. Atha sulasā taṃ devaputtaṃ avoca - “ayuttaṃ mayhaṃ tava bhavane vasantiyā, ajja sattamo divaso, mama mātā maṃ apassantī paridevasokasamāpannā bhavissati, sādhū maṃ, deva, tattheva nehī”ti. So taṃ netvā veḷuvane bhagavati dhammaṃ desente parisapariyante t̐hapentvā adissamānarūpo aṭṭhāsī.

Tato mahājano sulasam disvā evamāha - “amma sulase, tvaṃ ettakaṃ divasaṃ kuhiṃ gatā? Tava mātā tvaṃ apassantī paridevasokasamāpannā ummādappattā viya jātā”ti. Sā taṃ pavattiṃ mahājanassa ācikkhi. Mahājanena ca “kathaṃ so puriso tathāpāpapasuto akatakusalo devūpapattiṃ paṭilabhatī”ti vutte sulasā “mayā dāpīte modake pānīyañca ayyassa mahāmoggallānattherassa datvā tena puññaena devūpapattiṃ paṭilabhatī”ti āha. Taṃ sutvā mahājano acchariyabbhuta-cittajāto ahosi - “arahanto nāma anuttaraṃ puñña-kkhettaṃ lokassa, yesu appakopi kato kāro sattānaṃ devūpapattiṃ āvahatī”ti ulāraṃ pītisomanassaṃ paṭisaṃvedesi. Bhikkhū tamatthaṃ bhagavato ārocesuṃ. Tato bhagavā imissā aṭṭhuppattiyā -

1. “Khattūpamā arahanto, dāyakā kassakūpamā;
Bījūpamaṃ deyyadhammaṃ, etto nibbattate phalaṃ.
2. “Etaṃ bījaṃ kasī khettaṃ, petānaṃ dāyakassa ca;
Taṃ petā paribhuñjanti, dātā puññaena vaḍḍhati.
3. “Idheva kusalaṃ katvā, pete ca paṭipūjīya;
Saggañca kamatiṭṭhānaṃ, kammaṃ katvāna bhaddaka”nti. - imā gāthā abhāsī;

1. Tattha khattūpamāti khittaṃ vuttaṃ bījaṃ tāyati mahapphalabhāvakaraṇena rakkhatīti khettaṃ, sālibījādīnaṃ viruhanaṭṭhānaṃ. Taṃ upamā etesanti khattūpamā, kedārasadisāti attho. Arahantoti khīṇāsavā. Te hi kilesārīnaṃ saṃsāracakkassa arānañca hatattā, tato eva ārakattā, paccayādīnaṃ arahattā, pāpakaraṇe rahābhāvā ca “arahanto”ti vuccanti. Tattha yathā khetañhi tiṇādidosa-rahitaṃ svābhisaṅkhatābījamhi vutte utusalilādipaccayantarūpetāṃ kassakassa mahapphalaṃ hoti, evaṃ khīṇāsavasantāno lobhādidosa-rahito svābhisaṅkhate deyyadhammabīje vutte kālādipaccayantarasaṃhito dāyakassa mahapphalo hoti. Tenāha bhagavā “khattūpamā arahanto”ti. Ukkatṭhaniddeso ayaṃ tassa sekhādīnaṃpi khettabhāvapaṭikkhepatō.

Dāyakāti cīvarādīnaṃ paccayānaṃ dātāro pariccajanakā, tesāṃ pariccāgena attano santāne lobhādīnaṃ pariccajanakā chedanakā, tato vā attano santānassa sodhakā, rakkhakā cāti attho. Kassakūpamāti kassakasadisā. Yathā kassako sālikkhetādīni kasitvā yathākālañca vuttudakadānaṇi-haraṇanidhānarakkhaṇādīhi appamajjanto ulāraṃ vipulañca sassaphalaṃ paṭilabhati, evaṃ dāyakopi arahantesu deyyadhammapariccāgena pāricariyāya ca appamajjanto ulāraṃ vipulañca dānaphalaṃ paṭilabhati. Tena vuttaṃ “dāyakā kassakūpamā”ti.

Bījūpamaṃ deyyadhammanti liṅgavipallāsenā vuttaṃ, bījasadiso deyyadhammoti attho. Annapānādikassa hi dasavidhassa dātabbavattthuno etaṃ nāmaṃ. Etto nibbattate phalanti etasmā dāyakapaṭiggāhakadeyyadhammapariccāgato dānaphalaṃ nibbattati ceva uppajjati ca, ciratarapabandhavasena pavattati cāti attho. Ettha ca yasmā pariccāgacetanābhisaṅkhatassa annapānādivattthuno bhāvo, na itarassa, tasmā “bījūpamaṃ deyyadhamma”nti deyyadhammaggaṇaṃ kataṃ. Tena deyyadhammāpadesena deyyadhammavattthuvīsayaṃ pariccāgacetanāyayeva bījabhāvo daṭṭhabbo. Sā hi paṭisandhiādippabhedassa tassa nissayārammaṇappabhedassa ca phalassa nipphādikā, na deyyadhammoti.

2. Etaṃ bījaṃ kaṁ khetṭanti yathāvuttaṃ bījaṃ, yathāvuttañca khetṭaṃ, tassa bījassa tasmīṃ khetṭe vāpanapayogasaṅkhātā kaṁ cāti attho. Etaṃ tayaṃ keṣaṃ icchitabbanti āha “petānaṃ dāyakassa cā”ti. Yadi dāyako pete uddissa dānaṃ deti, petānañca dāyakassa ca, yadi na pete uddissa dānaṃ deti, dāyasseva etaṃ bījaṃ eṣā kaṁ etaṃ khetṭaṃ upakārāya hotīti adhippāyo. Idāni taṃ upakāraṃ dassetum “taṃ petā paribhuñjanti, dātā puññaṇa vaḍḍhatī”ti vuttaṃ. Tattha taṃ petā paribhuñjantīti dāyakena pete uddissa dāne dinne yathāvuttakhetṭakasibījasampattiyaṃ anumodanāya ca yaṃ petānaṃ upakappati, taṃ dānaphalaṃ petā paribhuñjanti. Dātā puññaṇa vaḍḍhatīti dātā pana attano dānamayapuññaṇanimittaṃ devamanussesu bhogasampattiādinā puññaṇaphalena abhivaḍḍhati. Puññaṇaphalampi hi “kusalānaṃ, bhikkhave, dhammānaṃ samādānāhetu evamidaṃ puññaṃ pavaḍḍhatī”tiādīsu puññaṇanti vuccati.

3. Idheva kusalaṃ katvāti anavajjasukhavipākātṭhena kusalaṃ petānaṃ uddisanavasena dānamayaṃ puññaṃ upacinitvā idheva imasmīṃyeva attabhāve. Pete ca paṭipūjīyāti pete uddissa dānena sammānetvā anubhuyyamaṇadukkhato te mocetvā. Pete hi uddissa diyyamānaṃ dānaṃ tesāṃ pūjā nāma hoti. Tenāha - “amhākaṇca katā pūjā”ti, “petānaṃ pūjā ca katā ulārā”ti ca. “Pete cā”ti ca-saddena “piyo ca hoti manāpo, abhigamaṇīyo ca hoti vissāsaṇīyo, bhāvaṇīyo ca hoti garukātabbo, pāsaṃso ca hoti kittanīyo viññūna”nti evamādiṃ diṭṭhadhammike dānāṇisaṃse saṅgaṇhāti. Saggañca kamati ṭhānaṃ, kammaṃ katvāna bhaddakanti kalyāṇaṃ kusalakammaṃ katvā dibbehi āyudhīhi dasahi ṭhānehi suṭṭhu aggattā “sagga”nti laddhanāmaṃ katapuññaṇaṃ nibbattanaṭṭhānaṃ devalokaṃ kamati upapajjanavasena upagacchati.

Ettha ca “kusalaṃ katvā”ti vatvā puna “kammaṃ katvāna bhaddaka”nti vacanaṃ “deyyadhammapariccāgo viya pattidānavasena dānadhammapariccāgopi dānamayakusalakammamevā”ti dassanattṭhanti daṭṭhabbaṃ. Keci panettha “petāti arahanto adhippetā”ti vadanti, taṃ tesāṃ matimattaṃ “petā”ti khīṇāsavānaṃ āgataṭṭhānasseva abhāvato, bījādibhāvassa ca dāyakassa viya tesāṃ ayujjamānattā, petayonikānaṃ yujjamānattā ca. Desanāpariyosāne devaputtaṃ sulasaṇca ādiṃ katvā caturāsītiyā paṇasahassānaṃ dhammābhisaṃmayo ahoṣīti.

Khettūpamapetavattthuvaṇṇanā niṭṭhitā.

2. Sūkaramukhapetavattthuvaṇṇanā

4-6. Kāyo te sabbasovaṇṇoti idaṃ satthari rājagahaṃ upanissāya veluvane kalandakanivāpe viharante aññataraṃ sūkaramukhapetaṃ ārabha vuttaṃ. Atīte kira kassapassa bhagavato sāsane eko bhikkhu kāyena saññato ahoṣi, vācāya

asaññato, bhikkhū akkosati paribhāsati. So kālaṃ katvā niraye nibbatto, ekaṃ buddhantaraṃ tattha paccitvā tato cavitvā imasmiṃ buddhuppāde rājagahasamīpe gijjhakūṭapabbatapāde tasseeva kammassa vipākāvasesena khuppiṇāsaṃbhūto peto hutvā nibbatti. Tassa kāyo suvaṇṇavaṇṇo ahosi, mukhaṃ sūkaramukhasadisam. Athāyasmā nārado gijjhakūṭe pabbate vasanto pātova sarīrapaṭijagganaṃ katvā pattacīvaramādāya rājagahaṃ piṇḍāya gacchanto antarāmagge taṃ petaṃ disvā tena katakammaṃ pucchanto -

4. “Kāyo te sabbasovaṇṇo, sabbā obhāsate disā;
Mukhaṃ te sūkarasseva, kiṃ kammamakarī pure”ti. -

Gāthamāha. Tattha kāyo te sabbasovaṇṇoti tava kāyo deho sabbo suvaṇṇavaṇṇo uttattakanakasannibho. Sabbā obhāsate disāti tassa pabhāya sabbāpi disā samantanto obhāsati vijjotati. Obhāsate ti vā antogadha hotu atthamidaṃ padanti “te kāyo sabbasovaṇṇo sabbā disā obhāseti vijjoteti”ti attho daṭṭhabbo. Mukhaṃ te sūkarassevāti mukhaṃ pana te sūkarassa viya, sūkaramukhasadisam tava mukhanti attho. Kiṃ kammamakarī pureti “tvaṃ pubbe atītajātiyaṃ kīdisam kammaṃ akāsī”ti pucchati.

Evaṃ therena so peto katakammaṃ puṭṭho gāthāya vissajjento -

5. “Kāyena saññato āsiṃ, vācāyāsima saññato;
Tena metādiso vaṇṇo, yathā passasi nārada”ti. -

Āha. Tattha kāyena saññato āsinti kāyikena saṃyamaṇa saṃyato kāyadvārikena saṃvarena saṃvuto ahosiṃ. Vācāyāsima saññatoti vācāya asaññato vācasikena asaṃvarena samannāgato ahosiṃ. Tenāti tena ubhayena saṃyamaṇa asaṃyamaṇa ca. Meti mayhaṃ. Etādiso vaṇṇoti ediso. Yathā tvaṃ, nārada, paccakkhato passasi, evarūpo, kāyena manussasaṇṭhāno suvaṇṇavaṇṇo, mukhena sūkarasādiso āsinti yojanā. Vaṇṇasaddo hi idha chaviyaṃ saṇṭhāne ca daṭṭhabbo.

Evaṃ peto therena pucchito tamatthaṃ vissajjettvā tameva kāraṇaṃ katvā therassa ovādaṃ dento -

6. “Taṃ tyāhaṃ nārada brūmi, sāmaṃ diṭṭhamidaṃ tayā;
Mākāsi mukhasā pāpaṃ, mā kho sūkaramukho ahū”ti. -

Gāthamāha. Tattha tanti tasmā. Tyāhanti te ahaṃ. Nāradaṃ theram ālapati. Brūmi ti kathemi. Sāmaṃti sayameva. Idanti attano sarīraṃ sandhāya vadati. Ayañhettha attho - yasmā, bhante nārada, idaṃ mama sarīraṃ galato paṭṭhāya heṭṭhā manussasaṇṭhānaṃ, uparī sūkarasaṇṭhānaṃ, tayā paccakkhatova diṭṭhaṃ, tasmā te ahaṃ ovādasena vadāmi. Kinti ceti āha “mākāsi mukhasā pāpaṃ, mā kho sūkaramukho ahū”ti. Tattha māti paṭisedhe nipāto. Mukhasāti mukhena. Khoti avadhāraṇe, vācāya pāpakammaṃ mākāsi mā karohi. Mā kho sūkaramukho ahūti ahaṃ viya sūkaramukho mā ahosiyeva. Sace pana tvaṃ mukharo hutvā vācāya pāpaṃ kareyyāsi, ekaṃsena sūkaramukho bhavēyyāsi, tasmā mākāsi mukhasā pāpanti phalapaṭisedhanamukhenapi hetumeva paṭisedheti.

Athāyasmā nārado rājagahe piṇḍāya caritvā pacchābhattaṃ piṇḍapātaṃ paṭikkanto catuparisamajjhe nisinnassa satthuno tamatthaṃ ārocesi. Satthā, “nārada, pubbeva mayā so sattho diṭṭho”ti vatvā anekākāravokāraṃ vacīduccaritasannissitaṃ

ādīnavam, vacīsucaritapaṭisaṃyuttañca ānisaṃsaṃ pakāsento dhammaṃ desesi. Sā desanā sampattaparisāya sātthikā ahoṣīti.

Sūkaramukhapetavatthuvaṇṇanā niṭṭhitā.

3. Pūtimukhapetavatthuvaṇṇanā

7-9. Dibbaṃ subhaṃ dhāresi vaṇṇadhātunti idaṃ satthari veḷuvane viharante kalandakanivāpe aññataraṃ pūtimukhapetaṃ ārabba vuttaṃ. Atīte kira kassapassa bhagavato kāle dve kulaputtā tassa sāsane pabbajitvā sīlācārasampannā sallekhaṃvuttino aññatarasmiṃ gāmakāvāse samaggavāsaṃ vasiṃsu. Atha aññatara pāpajjhāsaya pesuññābhīrato bhikkhu tesāṃ vasanaṭṭhānaṃ upagañchi. Therā tena saddhiṃ paṭisanthāraṃ katvā vasanaṭṭhānaṃ datvā dutiyadivase taṃ gahetvā gāmaṃ piṇḍāya pavasiṃsu. Manussā te disvā tesu thesu ativiya paramanipaccakāraṃ katvā yāgubhattādīhi paṭimānesuṃ. So vihāraṃ pavasitvā cintesi - “sundaro vatāyaṃ gocaragāmo, manussā ca saddhā pasannā, paṇītapāṇītaṃ piṇḍapātaṃ denti, ayañca vihāro chāyūdakasampanno, sakkā me idha sukkena vasitum. Imesu pana bhikkhūsu idha vasantesu mayhaṃ phāsuvihāro na bhavissati, antevāsikavāso viya bhavissati. Handāhaṃ ime aññamaññaṃ bhinditvā yathā na puna idha vasissanti, tathā karissāmī”ti.

Athekadivasaṃ mahāthere dvinnampi ovādaṃ datvā attano vasanaṭṭhānaṃ pavitṭhe pesuṇiko bhikkhu thokaṃ kālaṃ vītināmetvā mahātheraṃ upasaṅkamitvā vanditvā therena “kiṃ, āvuso, vikāle āgatosī”ti ca vutte, “āma, bhante kiñci vattabbaṃ atthī”ti vatvā “kathehi, āvuso”ti therena anuññāto āha - “eso, bhante, tumhākaṃ sahāyakatthero sammukhā mitto viya attānaṃ dassetvā parammukhā sapatto viya upavadatī”ti. “Kiṃ kathetī”ti pucchito “suṇātha, bhante, ‘eso mahāthero saṭṭho māyāvī kuhako micchājīvena jīvikaṃ kappetī”ti tumhākaṃ aguṇaṃ kathetī”ti āha. “Mā, āvuso, evaṃ bhaṇi, na so bhikkhu evaṃ maṃ upavadissati, gihikālato paṭṭhāya mama sabhāvaṃ jānāti ‘pesalo kalyāṇasīlo”ti. “Sace, bhante, tumhe attano visuddhacittatāya evaṃ cintetha, taṃ tumhākaṃyeva anucchavikaṃ, mayhaṃ pana tena saddhiṃ veraṃ natthi, kasmā ahaṃ tena avuttaṃ ‘vutta’nti vadāmi. Hotu, kālantarena sayameva jānissathā”ti āha. Theropi puthujjanabhāvadōsena dvelhakacitto “evampi siyā”ti sāsāṅkahadayo hutvā thokaṃ sithilavissāso ahoṣi. So bālo paṭhamaṃ mahātheraṃ paribhinditvā itarampi thenaṃ vuttanayeneva paribhindi. Atha te ubhopi therā dutiyadivase aññamaññaṃ anālapitvā pattacīvaramādāya gāme piṇḍāya caritvā piṇḍapātāmadāya attano vasanaṭṭhāneyeva paribhuñjitvā sāmīcimattampi akatvā taṃ divasaṃ tattheva vasitvā vibhātāya ca rattiyā aññamaññaṃ anārocetvāva yathāphāsukaṭṭhānaṃ agamaṃsu.

Pesuṇikaṃ pana bhikkhuṃ paripuṇṇamanorathaṃ gāmaṃ piṇḍāya pavitṭhaṃ manussā disvā āhaṃsu - “bhante, therā kuhiṃ gatā”ti? So āha - “sabbarattim aññamaññaṃ kalahaṃ katvā mayā ‘mā kalahaṃ karoṭha, samaggā hoṭha, kalaho nāma anattāhāvo āyatidukkhuṇṇapādako akusalasaṃvattaniko, purimakāpi kalahena mahatā hitā paribhaṭṭhā’tiādīni vuccamānāpi mama vacanaṃ anādiyitvā pakkantā”ti. Tato manussā “therā tāva gacchantu, tumhe pana amhākaṃ anukampāya idheva anukkaṇṭhitvā vasathā”ti yāciṃsu. So “sādhū”ti paṭissuṇitvā tattheva vasanto

katipāhena cintesi - “mayā sīlavanto kalyāṇadhammā bhikkhū āvāsalo bhena
paribhinnā, bahum vata mayā pāpakammaṃ pasuta”nti balavavippaṭṭisārābhūto
sokavegena gilāno hutvā nacireneva kālāṃ katvā avīcimhi nibbatti.

Itare dve saḥāyakattherā janapadacārikaṃ carantā aññatarasmiṃ āvāse samāgantvā
aññamaññaṃ sammoditvā tena bhikkhunā vuttaṃ bhedavacanaṃ aññamaññaṃ
ārocetvā tassa abhūtabhāvaṃ ñatvā samaggā hutvā anukkamena tameva āvāsaṃ
paccāgamiṃsu. Manussā dve there disvā haṭṭhatuṭṭhā sañjātasomanassā hutvā
catūhi paccayehi upaṭṭhahimṃsu. Therā ca tattheva vasantā sappāyaāhāralābhena
samāhitacittā vipassanaṃ vaḍḍhetvā nacireneva arahattaṃ pāpuṇimṃsu.

Pesuṇiko bhikkhu ekaṃ buddhantaṃ niraye paccitvā imasmiṃ buddhuppāde
rājagahassa avidūre pūtimukhapeto hutvā nibbatti. Tassa kāyo suvaṇṇavaṇṇo ahosi,
mukhato pana puḷavakā nikkhamitvā ito cito ca mukhaṃ khādanti, tassa dūrampi
okāsaṃ pharitvā duggandhaṃ vāyati. Athāyasmā nārado gijjhakūṭapabbatā orohanto
taṃ disvā -

7. “Dibbaṃ subhaṃ dhāresi vaṇṇadhātuṃ, vehāyasaṃ tiṭṭhasi antalikkhe;
Mukhañca te kimayo pūtigandhaṃ, khādanti kiṃ kammamakāsi pubbe”ti. -

Imāya gāthāya katakammaṃ pucchi. Tattha dibbanti divi bhavaṃ
devattabhāvapariyāpannaṃ. Idha pana dibbaṃ viyāti dibbaṃ. Subhanti sobhanaṃ,
sundarabhāvaṃ vā. Vaṇṇadhātuntī chavivaṇṇaṃ. Dhāresīti vahasi. Vehāyasaṃ
tiṭṭhasi antalikkheti vehāyasasaññite antalikkhe tiṭṭhasi. Keci pana “vihāyasaṃ
tiṭṭhasi antalikkhe”ti pāṭhaṃ vatvā vihāyasaṃ obhāsento antalikkhe tiṭṭhasīti
vacanasesena atthaṃ vadanti. Pūtigandhanti kuṇapagandhaṃ, duggandhanti attho.
Kiṃ kammamakāsi pubbeti paramaduggandhaṃ te mukhaṃ kimayo khādanti, kāyo
ca suvaṇṇavaṇṇo, kīdisaṃ nāma kammaṃ evarūpassa attabhāvassa kāraṇabhūtaṃ
pubbe tvaṃ akāsīti pucchi.

Evam therena so peto attanā katakammaṃ puṭṭho tamatthaṃ vissajjento -

8. “Samaṇo ahaṃ pāpotidutṭhavāco, tapassirūpo mukhasā asaṇṇato;
Laddhā ca me tamasā vaṇṇadhātu, mukhañca me pesuṇiyena pūṭi”ti. -

Gāthamāha. Tattha samaṇo ahaṃ pāpoti ahaṃ lāmakko samaṇo pāpabhikkhu ahosiṃ.
Atidutṭhavācoti atidutṭhavacano, pare atikkamitvā laṅghitvā vattā, paresaṃ
guṇaparidhaṃsakavacanoti attho. “Atidukkhavāco”ti vā pāṭho, ativiya
pharusavacano musāvādapesuññādivacīduccaritanirato. Tapassirūpoti
samaṇapatirūpako. Mukhasāti mukhena. Laddhāti paṭiladdhā. Ca-kāro
sampiṇḍanattho. Meti mayā. Tapasāti brahmacariyena. Pesuṇiyenāti pisuṇavācāya.
Pūṭi pūtigandhaṃ.

Evam so peto attanā katakammaṃ ācikkhitvā idāni therassa ovādaṃ dento -

9. “Tayidaṃ tayā nārada sāmaṃ diṭṭhaṃ,
Anukampakā ye kusalā vadeyyuṃ;
Mā pesuṇaṃ mā ca musā abhāṇi,
Yakkho tuvaṃ hohisi kāmakāmī”ti. -

Osānagāthamāha. Tattha tayidanti taṃ idaṃ mama rūpaṃ. Anukampakā ye kusalā
vadeyyunti ye anukampanasīlā kāruṇikā parahitapaṭipattiyaṃ kusalā nipuṇā

buddhādayo yaṃ vadeyyuṃ, tadeva vadāmīti adhippāyo. Idāni taṃ ovādaṃ dassento “mā pesuṇaṃ mā ca musā abhāṇi, yakkho tuvaṃ hohisi kāmakāmī”ti āha. Tassattho - pesuṇaṃ pisuṇavacanaṃ musā ca mā abhāṇi mā kathehi. Yadi hi tvaṃ musāvādaṃ pisuṇavācaṇca pahāya vācāya saññato bhaveyyāsi, yakkho vā devo vā devaññataro vā tvaṃ bhavissasi, kāmaṃ kāmītabbaṃ uḷāraṃ dibbasampattiṃ paṭilabhitvā tattha kāmanasīlo yathāsukhaṃ indriyānaṃ paricaraṇena abhiraṃasīloti.

Taṃ sutvā thero tato rājagahaṃ gantvā piṇḍāya caritvā pacchābhattaṃ piṇḍapātaṇḍikkanto satthu tamatthaṃ ārocesi. Satthā taṃ aṭṭhuppattiṃ katvā dhammaṃ desesi. Sā desanā sampattaparisāya sātthikā ahoṣīti.

Pūtimukhapetavattuvuṇṇanā niṭṭhitā.

4. Piṭṭhadhītalikapetavattuvuṇṇanā

10-13. Yaṃ kiñcārammaṇaṃ katvāti idaṃ satthā sāvattiyaṃ jetavane viharanto anāthapiṇḍikassa gahapatino dānaṃ ārabba katesi. Anāthapiṇḍikassa kira gahapatino dhītu dhītāya dārikāya dhāti piṭṭhadhītikaṃ adāsi “ayaṃ te dhītā, imaṃ gahetvā kīlassū”ti. Sā tattha dhītusaññaṃ uppādesi. Athassā ekadivasaṃ taṃ gahetvā kīlantiyā pamādena patitvā bhijji. Tato dārikā “mama dhītā matā”ti parodi. Taṃ rodantiṃ kocipi gehajano saññāpetuṃ nāsakkhi. Tasmiṃca samaye satthā anāthapiṇḍikassa gahapatino gehe paññatte āsane nisinno hoti, mahāseṭṭhi ca bhagavato samīpe nisinno ahoṣi. Dhāti taṃ dārikaṃ gahetvā seṭṭhissa santikaṃ agamāsi. Seṭṭhi taṃ disvā “kissāyaṃ dārikā rodatī”ti āha. Dhāti taṃ pavattiṃ seṭṭhissa ārocesi. Seṭṭhi taṃ dārikaṃ aṅke nisīdāpetvā “tava dhītudānaṃ dassāmī”ti saññāpetvā satthu ārocesi - “bhante, mama nattudhītaraṃ piṭṭhadhītikaṃ uddissa dānaṃ dātukāmo, taṃ me pañcahi bhikkhusatehi saddhiṃ svātanāya adhivāsethā”ti. Adhivāsesi bhagavā tuṇhībāvena.

Atha bhagavā dutiyadivase pañcahi bhikkhusatehi saddhiṃ seṭṭhissa gharaṃ gantvā bhattakiccaṃ katvā anumodanaṃ karonto -

10. “Yaṃ kiñcārammaṇaṃ katvā, dajjā dānaṃ amaccharī;
Pubbapete ca ārabba, atha vā vatthudevātā.
11. “Cattāro ca mahārāje, lokapāle yasassine;
Kuveraṃ dhataratthaṇca, virūpakkhaṃ virūḷhakaṃ;
Te ceva pūjitā honti, dāyaka ca anipphalā.
12. “Na hi ruṇṇaṃ vā soko vā, yā caññā paridevanā;
Na taṃ petassa atthāya, evaṃ tiṭṭhanti ñātayo.
13. “Ayaṇca kho dakkhiṇā dinnā, saṅghamhi suppatiṭṭhitā;
Dīgharattaṃ hitāyassa, tṭhānaso upakappatī”ti. - imā gāthā abhāsi;

10. Tattha yaṃ kiñcārammaṇaṃ katvāti maṅgalādīsu aññatarāya yaṃ kiñci ārabba uddissa. Dajjāti dadeyya. Amaccharīti attano sampattiyā parehi sādharmaṇabhāvāsahanaḷakkhaṇassa maccherassa abhāvato amaccharī, pariccāgasīlo macchariyalobhādicittamalaṃ dūrato katvā dānaṃ dadeyyāti adhippāyo. Pubbapete

ca ārabbhāti pubbakepi pete uddissa. Vatthudevatāti gharavatthuādīsu adhivatthā devatā ārabbhāti yojanā. Atha vāti iminā aññepi devamanussādi keci ārabbhā dānaṃ dadeyyāti dasseti.

11. Tattha devesu tāva ekacce pākaṭe deve dassento “cattāro ca mahārāje”ti vatvā puna te nāmato gaṇhanto “kuvera”ntiādīmāha. Tattha kuveranti vessavaṇaṃ. Dhataratṭhantiādīni sesānaṃ tiṇṇaṃ lokapālānaṃ nāmāni. Te ceva pūjitā hontīti te ca mahārājāno pubbapetavatthudevatāyo ca uddisanakiriyāya paṭimānikā honti. Dāyakā ca anipphalāti ye dānaṃ denti, te dāyakā ca paresaṃ uddisanamattena na nipphalā, attano dānaphalassa bhāgino eva honti.

12. Idāni “ye attano ñātīnaṃ maraṇena rodanti paridevanti socanti, tesaṃ taṃ niratthakaṃ, attaparitāpanamattamevā”ti dassetuṃ “na hi ruṇṇaṃ vā”ti gāthamāha. Tattha ruṇṇanti ruditaṃ assumocanaṃ na hi kātābbanti vacanaseso. Sokoti socanaṃ cittasantāpo, antonijjhānanti attho. Yā caññā paridevanāti yā ca ruṇṇasokato aññā paridevanā, “kahaṃ ekaputtakā”tiādivācāvippalāpo, sopi na kātābboti attho. Sabbattha vā-saddo vikappanatto. Na taṃ petassa atthāyāti yasmā ruṇṇaṃ vā soko vā paridevanā vāti sabbampi taṃ petassa kālakatassa atthāya upakārāya na hoti, tasmā na hi taṃ kātābbaṃ, tathāpi evaṃ tiṭṭhanti ñātayo aviddasunoti adhippāyo.

13. Evaṃ ruṇṇādīnaṃ niratthakabhāvaṃ dassetvā idāni yā pubbapetādike ārabbhā dāyakena saṅghassa dakkhiṇā dinnā, tassā sātthakabhāvaṃ dassento “ayañca kho dakkhiṇā”ti gāthamāha. Tattha ayanti dāyakena taṃ dinnā dānaṃ paccakkhato dassento vadati. Ca-saddo byatirekattho, tena yathā ruṇṇādi petassa na kassaci atthāya hoti, na evamayā, ayaṃ pana dakkhiṇā dīgharattaṃ hitāyassa hotīti vakkhamānameva visesaṃ joteti. Khoti avadhāraṇe. Dakkhiṇāti dānaṃ. Saṅghamhi suppatiṭṭhitāti anuttare puññakkhetṭe saṅghe suṭṭhu patiṭṭhitā. Dīgharattaṃ hitāyassāti assa petassa cirakālaṃ hitāya atthāya. Tānaso upakappatīti taṅkhaṇaṇṇeva nipphajjati, na kālantareti attho. Ayañhi tattha dhammatā - yaṃ pete uddissa dāne dinne petā ce anumodanti, tāvadeva tassa phalena petā parimuccantīti.

Evaṃ bhagavā dhammaṃ desetvā mahājanaṃ pete uddissa dānābhiraṭamānaṃ katvā utṭhāyāsanā pakkāmi. Punadivase seṭṭhibhāriyā avasesā ca ñātakā seṭṭhiṃ anuvattantā evaṃ temāsamattaṃ mahādānaṃ pavattesuṃ. Atha rājā pasenadi kosalo bhagavantaṃ upasaṅkamitvā “kasmā, bhante, bhikkhū māsamattaṃ mama gharaṃ nāgamimsū”ti pucchi. Satthārā tasmīṃ kāraṇe kathite rājāpi seṭṭhiṃ anuvattanto buddhappamukhassa bhikkhusaṅghassa mahādānaṃ pavattesi, taṃ disvā nāgarā rājānaṃ anuvattantā māsamattaṃ mahādānaṃ pavattesuṃ. Evaṃ māsadvayaṃ piṭṭhadhītalikamūlakaṃ mahādānaṃ pavattesunti.

Piṭṭhadhītalikapetavatthuvaṇṇanā niṭṭhitā.

5. Tirokuṭṭapetavatthuvaṇṇanā

14-25. Tirokuṭṭesu tiṭṭhantīti idaṃ satthā rājagahe viharanto sambahule pete ārabbhā kathesi.

Tatrāyaṃ vitthārakathā - ito dvānavutikappe kāsī nāma nagaraṃ ahosi. Tattha jayaseno nāma rājā rajjaṃ kāresi. Tassa sirimā nāma devī. Tassā kucchiyaṃ phusso nāma bodhisatto nibbattitvā anupubbena sammāsambodhiṃ abhisambujjhi. Jayaseno

rājā “mama putto mahābhinnikkhamanaṃ nikkhamitvā buddho jāto, mayhameva buddho, mayhaṃ dhammo, mayhaṃ saṅgho”ti mamattaṃ uppādetvā sabbakālaṃ sayameva upaṭṭhahati, na aññesaṃ okāsaṃ deti.

Bhagavato kaniṭṭhabhātaro vemātikā tayo bhātaro cintesum - “buddhā nāma sabbaloka hitatthāya uppajjanti, na ekasseva atthāya. Amhākañca pitā aññesaṃ okāsaṃ na deti. Kathaṃ nu kho mayaṃ labheyyāma bhagavantaṃ upaṭṭhātuṃ bhikkhusaṅghaṇṇā”ti? Tesāṃ etadahosi - “handa mayaṃ kiñci upāyaṃ karomā”ti. Te paccantaṃ kupitaṃ viya kārāpesum. Tato rājā “paccanto kupito”ti sutvā tayopi putte paccantaṃ vūpasametum pesesi. Te gantvā vūpasametvā āgatā. Rājā tuṭṭho varaṃ adāsi “yaṃ icchatha, taṃ gaṇhathā”ti. Te “mayaṃ bhagavantaṃ upaṭṭhātuṃ icchāmā”ti āhaṃsu. Rājā “etaṃ ṭhapetvā aññaṃ gaṇhathā”ti āha. Te “mayaṃ aññaṃ anatthikā”ti āhaṃsu. Tena hi paricchedaṃ katvā gaṇhathāti. Te satta vassāni yāciṃsu. Rājā na adāsi. Evaṃ “cha, pañca, cattāri, tīṇi, dve, ekaṃ, satta māse, cha, pañca, cattāro”ti vatvā yāva temāsaṃ yāciṃsu. Tadā rājā “gaṇhathā”ti adāsi.

Te bhagavantaṃ upasaṅkamitvā āhaṃsu - “icchāma mayaṃ, bhante, bhagavantaṃ temāsaṃ upaṭṭhātuṃ, adhivāsetu no, bhante, bhagavā imaṃ temāsaṃ vassāvāsa”nti. Adhivāsesi bhagavā tuṇhībhāvena. Te tayo attano janapade niyuttakapurisassa lekhaṃ pesesum “imaṃ temāsaṃ amhehi bhagavā upaṭṭhātabbo, vihāraṃ ādiṃ katvā sabbhaṃ bhagavato upaṭṭhānasambhāraṃ sampādehi”ti. So sabbhaṃ sampādetvā paṭipesesi. Te kāsāyavatthanivatthā hutvā purisasahashehi veyyāvaccakarehi bhagavantaṃ bhikkhusaṅghaṇṇa sakkaccaṃ upaṭṭhahamānā janapadaṃ netvā vihāraṃ niyyātetvā vassaṃ vasāpesum.

Tesaṃ bhaṇḍāgāriko eko gahapatiputto sapajjāpatiko saddho ahosi pasanno. So buddhappamukhassa bhikkhusaṅghassa dānavattaṃ sakkaccaṃ adāsi. Janapade niyuttakapuriso taṃ gahetvā jānapadehi ekādasamattehi purisasahashehi saddhiṃ sakkaccameva dānaṃ pavattāpesi. Tattha keci jānapadā paṭihatacittā ahesum. Te dānassa antarāyaṃ katvā deyyadhammaṃ attanā khādiṃsu, bhattasālañca agginā dahiṃsu. Pavāritā rājaputtā bhagavato sakkāraṃ katvā bhagavantaṃ purakkhatvā pitu santikameva paccāgamiṃsu. Tattha gantvā bhagavā parinibbāyi. Rājaputtā ca janapade niyuttakapuriso ca bhaṇḍāgāriko ca anupubbena kālaṃ katvā saddhiṃ parisāya sagge uppajjiṃsu, paṭihatacittā janā niraye uppajjiṃsu. Evaṃ tesāṃ ubhayesaṃ janānaṃ saggato saggam nirayato nirayaṃ upapajjantānaṃ dvānavutikappā vītivattā.

Atha imasmiṃ bhaddakappe kassapassa bhagavato kāle te paṭihatacittā janā petesu uppannā. Tadā manussā attano attano ñātakānaṃ petānaṃ atthāya dānaṃ datvā uddisanti “idaṃ no ñātinaṃ hotū”ti, te sampattiṃ labhanti. Atha imepi petā taṃ disvā kassapaṃ sammāsambuddhaṃ upasaṅkamitvā pucchiṃsu - “kiṃ nu kho, bhante, mayampi evarūpaṃ sampattiṃ labheyyāmā”ti? Bhagavā āha - “idāni na labhatha, anāgate pana gotamo nāma sammāsambuddho bhavissati, tassa bhagavato kāle bimbisāro nāma rājā bhavissati, so tumhākaṃ ito dvānavutikappe ñāti ahosi, so buddhassa dānaṃ datvā tumhākaṃ uddisissati, tadā labhissathā”ti. Evaṃ vutte kira tesāṃ petānaṃ taṃ vacanaṃ “sve labhissathā”ti vuttaṃ viya ahosi.

Tato ekasmiṃ buddhantare vītivatte amhākaṃ bhagavā uppajji. Tepi tayo rājaputtā purisasahassena saddhiṃ devalokato cavitvā magadharatṭhe brāhmaṇakule uppajjitvā anupubbena tāpasapabbajjaṃ pabbajitvā gayāsīse tayo jaṭilā ahesum,

janapade niyuttakapuriso rājā bimbisāro ahosi, bhaṇḍāgārīko gahapatiputto visākho nāma seṭṭhi ahosi, tassa pajāpati dhammadinnā nāma seṭṭhidhītā ahosi, avasesā pana parisā rañño eva parivārā hutvā nibbattiṃsu.

Amhākampi bhagavā loke uppajjitvā sattasattāhaṃ atikkamitvā anupubbena bārāṇasiṃ āgamma dhammacakkaṃ pavattetvā pañcavaggiye ādiṃ katvā yāva saḥassaparivāre tayo jaṭile vinetvā rājagahaṃ agamāsi. Tattha ca tadahupasaṅkamantaṃyeva rājānaṃ bimbisāraṃ sotāpattiphale patiṭṭhāpesi saddhiṃ ekādasanahutehi aṅgamaḡadhavāsīhi brāhmaṇagahapatikehi. Atha rañña svātanāya bhattenā nimantito adhivāsetvā dutiyadivase māṇavakavaṇṇena sakkena devānamindena purato gacchantena -

“Danto dantehi saha purāṇajaṭilehi, vippamutto vippamuttehi;
Siṅgīnikkhasavaṇṇo, rājagahaṃ pāvisi bhagavā”ti. -

Evamādihi gāthāhi abhitthaviyamāno rājagahaṃ pavisitvā rañño nivesane mahādānaṃ sampaṭicchi. Te pana petā “idāni rājā dānaṃ amhākaṃ uddisissati, idāni uddisissatī”ti āsāya samparivāretvā aṭṭhaṃsu.

Rājā dānaṃ datvā “kattha nu kho bhagavā vihareyyā”ti bhagavato vihāraṭṭhānameva cintesi, na taṃ dānaṃ kassaci uddisi. Tathā taṃ dānaṃ alabhantā petā chinnāsā hutvā rattiyaṃ rañño nivesane ativiya bhiṃsanakaṃ vissaramakaṃsu. Rājā bhayasantāsasaṃvegaṃ āpajjitvā vibhātāya rattiyā bhagavato ārocehi - “evarūpaṃ saddaṃ assosiṃ, kiṃ nu kho me, bhante, bhavissatī”ti? Bhagavā “mā bhāyi, mahārāja, na te kiñci pāpakaṃ bhavissati, apica kho santi te purāṇañātakā petesu uppannā. Te ekaṃ buddhantaṃ tameva paccāsīsantā ‘buddhassa dānaṃ datvā amhākaṃ uddisissatī’ti vicarantā tayā hiyyo dānaṃ datvā na uddisittā chinnāsā hutvā tathārūpaṃ vissaramakaṃsū”ti āha. “Kiṃ idānipi, bhante, dinne te labheyyu”nti? “Āma, mahārāja”ti. “Tena hi, bhante, adhivāsetu me bhagavā ajjatanāya dānaṃ, tesāṃ uddisissāmī”ti. Adhivāsesi bhagavā tuṇhībhāvena.

Rājā nivesanaṃ gantvā mahādānaṃ paṭiyādāpetvā bhagavato kālaṃ ārocāpesi. Bhagavā rājanteputraṃ gantvā paññatte āsane nisīdi saddhiṃ bhikkhusaṅghena. Te petā “api nāma ajja labheyyāmā”ti gantvā tirokuṭṭādīsu aṭṭhaṃsu. Bhagavā tathā akāsi, yathā te sabbeva rañño āpāthaṃ gatā ahesuṃ. Rājā dakkhiṇodakaṃ dento “idaṃ me ñātīnaṃ hotū”ti uddisi. Tāvadeva petānaṃ kamalakuvalayasaṅchannā pokkharāṇiyo nibbattiṃsu. Te tattha nhatvā ca pivitvā ca paṭippassaddhadarathakilamathapipāsā suvaṇṇavaṇṇā ahesuṃ. Rājā yāgukhajjabhojjāni datvā uddisi. Tesāṃ taṅkhaṇaṇṇeva dibbayāgukhajjabhojjāni nibbattiṃsu. Te tāni paribhuñjitvā pīṇindriyā ahesuṃ. Atha vatthasenāsanāni datvā uddisi. Tesāṃ dibbavatthapāsādapaccattharaṇaseyyādialaṅkāraavidhaya nibbattiṃsu. Sā ca tesāṃ sampatti sabbāpi yathā rañño pākaṭā hoti, tathā bhagavā adhiṭṭhāsi. Rājā taṃ disvā ativiya attamano ahosi. Tato bhagavā bhuttāvī pavārito rañño bimbisārassa anumodanattaṃ tirokuṭṭapetavatthūṃ abhāsi -

14. “Tirokuṭṭesu tiṭṭhanti, sandhisīṅghāṭakesu ca;
Dvārabāhāsu tiṭṭhanti, āgantvāna sakaṃ gharaṃ.
15. “Pahūte annapānamhi, khajjabhojje upaṭṭhite;
Na tesāṃ koci sarati, sattānaṃ kammaḡaccayā.

16. “Evaṃ dadanti ñātīnaṃ, ye honti anukampakā;
Sucīṃ paṇītaṃ kālena, kappiyaṃ pānabhōjanaṃ.
17. “Idaṃ vo ñātīnaṃ hotu, sukhitā hontu ñātayo;
Te ca tattha samāgantvā, ñātipetā samāgatā;
Pahūte annapānamhi, sakkaccaṃ anumodare.
18. “Ciraṃ jīvantu no ñātī, yesaṃ hetu labhāmase;
Amhākañca katā pūjā, dāyakā ca anipphalā.
19. “Na hi tattha kasi atthi, gorakkhettha na vijjati;
Vaṇijjā tādisī natthi, hiraññaṇa kayākayaṃ;
Ito dinnena yāpenti, petā kālagatā tahiṃ.
20. “Unname udakaṃ vuṭṭhaṃ, yathā ninnaṃ pavattati;
Evameva ito dinnaṃ, petānaṃ upakappati.
21. “Yathā vārivahā pūrā, paripūrenti sāgaram;
Evameva ito dinnaṃ, petānaṃ upakappati.
22. “Adāsi me akāsi me, ñātimittā sakhā ca me;
Petānaṃ dakkhiṇaṃ dajjā, pubbe katamanussaraṃ.
23. “Na hi ruṇṇaṃ vā soko vā, yā caññaṇā paridevanā;
Na taṃ petānamatthāya, evaṃ tiṭṭhanti ñātayo.
24. “Ayañca kho dakkhiṇā dinnā, saṅghamhi suppatiṭṭhitā;
Dīgharattaṃ hitāyassa, tṭhānaso upakappati.
25. “So ñātidhammo ca ayaṃ nidassito, petāna pūjā ca katā uḷārā;
Balañca bhikkhūnaṃ uppadinnaṃ, tumhehi puññaṃ pahutaṃ anappaka”nti.

14. Tattha tirokuṭṭhesūti kuṭṭānaṃ parabhāgesu. Tiṭṭhantīti nisajjādipaṭikkhepato tṭhānakappanavacanametāṃ, gehapākāraṃ kuṭṭānaṃ dvārato bahi eva tiṭṭhantīti attho. Sandhisīṅghāṭakesu cāti sandhīsu ca siṅghāṭakesu ca. Sandhīti catukkoṇaracchā, gharasandhibhittisandhiālokaṃ sandhiyopi vuccanti. Siṅghāṭakāti tikoṇaracchā. Dvārabāhāsu tiṭṭhantīti nagaradvāragharadvārānaṃ bāhā nissāya tiṭṭhanti. Āgantvāna sakaṃ gharanti sakagharaṃ nāma pubbañātigharampi attanā sāmibhāvena ajjhāvutthagharānaṃ, tadubhayampi te yasmā sakagharasaññāya āgacchanti, tasmā “āgantvāna sakaṃ ghara”nti āha.

15. Evaṃ bhagavā pubbe anajjhāvutthapubbampi pubbañātigharattā bimbisāranivesanaṃ sakagharasaññāya āgantvā tirokuṭṭhādīsu tṭhite issāmacchariyaphalaṃ anubhavante ativiya duddasikavirūpabhayānakadassane bahū pete raññaṇo dassento “tirokuṭṭhesu tiṭṭhanti”ti gāthaṃ vatvā puna tehi katassa kammaṃ dāruṇabhāvaṃ dassento “pahūte annapānamhī”ti dutiyagāthamāha.

Tattha pahūteti anappake bahumhi, yāvadattheti attho. Ba-kārassa hi pa-kāro labbhati “pahu santo na bharatī”tiādīsu viya. Keci pana “bahuke”ti paṭhanti, so pana pamādapāṭho. Annapānamhīti anne ca pāne ca. Khajjabhojjetī khajje ca bhojje ca. Etena asitapītakhāyitasāyitavasena catubbidhampi āhāraṃ dasseti. Upaṭṭhiteti

upagamma ðhite sajjite, pañiyatteti attho. Na tesam koci sarati sattānanti tesam pettivisaye uppannānam sattānam koci mātā vā pitā vā putto vā nattā vā na sarati. Kiṃ kārāṇā? Kammapaccayāti, attanā katassa adānadānapaṭisedhanādibhedassa kadariyakammasa kārāṇabhāvato. Tañhi kammaṃ tesam ñātīnam saritum na deti.

16. Evaṃ bhagavā anappakepi annapānādimhi vijjamāne ñātīnam paccāsīsañātīnam petānam kammaphalena ñātakānam anussaraṇamattassāpi abhāvaṃ dassetvā idāni pettivisayupapanne ñātake uddissa raññā dinnadānam pasamsanto “evaṃ dadanti ñātīna”nti tatiyagāthamāha.

Tattha evanti upamāvacanaṃ. Tassa dvidhā sambandho - tesam sattānam kammapaccayā asarantesupi kesuci keci dadanti ñātīnam, ye evaṃ anukampakā hontīti ca, mahārāja, yathā tayā dinnam, evaṃ suciṃ pañītam kālena kappiyaṃ pānabhojanaṃ dadanti ñātīnam, ye honti anukampakāti ca. Tattha dadantīti denti uddisanti niyyātentī. Ñātīnanti mātito ca pitito ca sambandhānam. Yeti ye keci puttādayo. Hontīti bhavanti. Anukampakāti atthakāmā hitesino. Sucinti suddham manoharam dhammikañca. Pañītanti ulāram. Kālenāti dakkhiṇeyyānam paribhogayoggakālena, ñātipetānam vā tirokuṭṭādīsu āgantvā ðhitakālena. Kappiyanti anucchavikaṃ patirūpaṃ ariyānam paribhogārahaṃ. Pānabhojananti pānañca bhojanañca, tadupadesena cettha sabbaṃ deyyadhammaṃ vadati.

17. Idāni yena pakārena tesam petānam dinnam nāma hoti, taṃ dassento “idaṃ vo ñātīnam hotu, sukhitā hontu ñātayo”ti catutthagāthāya pubbaḍḍhaṃ āha. Taṃ tatiyagāthāya pubbaḍḍhena sambandhitabbaṃ -

“Evaṃ dadanti ñātīnam, ye honti anukampakā;
Idaṃ vo ñātīnam hotu, sukhitā hontu ñātayo”ti.

Tena “idaṃ vo ñātīnam hotūti evaṃ pakārena dadanti, no aññathā”ti ākārattena evamsaddena dātabbākāranidassanaṃ kataṃ hoti.

Tattha idanti deyyadhammanidassanaṃ. Voti nipātamattaṃ “yehi vo ariyā”tiādīsu viya. Ñātīnam hotūti pettivisaye uppannānam ñātakānam hotu. “No ñātīna”nti ca pañhanti, amhākaṃ ñātīnanti attho. Sukhitā hontu ñātayoti te pettivisayūpapannā ñātayo idaṃ phalaṃ paccanubhavanta sukhitā sukhappattā hontu.

Yasmā “idaṃ vo ñātīnam hotū”ti vuttepi aññena katakammaṃ na aññassa phaladaṃ hoti, kevalaṃ pana tathā uddissa dīyamānaṃ taṃ vatthu ñātipetānaṃ kusalakammasa paccayo hoti, tasmā yathā tesam tasmīṃ vatthusmīṃ tasmīṃyeva khaṇe phalanibbattaṃ kusalakammaṃ hoti, taṃ dassento “te ca tattho”tiādīmāha.

Tattha teti ñātipetā. Tatthāti yattha dānaṃ dīyati, tattha. Samāgantvāti “ime no ñātayo amhākaṃ atthāya dānaṃ uddisanti”ti anumodanattaṃ tattha samāgatā hutvā. Pahūte annapānamhīti attano uddissa dīyamāne tasmīṃ vatthusmīṃ. Sakkaccaṃ anumodareti kammaphalaṃ abhisaddahantā cittikāraṃ avijahantā avikkhittacittā hutvā “idaṃ no dānaṃ hitāya sukhāya hotū”ti modanti anumodanti pītisomanassajātā honti.

18. Ciraṃ jīvantūti ciraṃ jīvino dīghāyukā hontu. No ñātīti amhākaṃ ñātakā. Yesaṃ hetūti yesaṃ kārāṇā ye nissāya. Labhāmaseti īdisaṃ sampattiṃ paṭilabhāma. Idañhi uddisanena laddhasampattiṃ anubhavantañānaṃ petānaṃ attano ñātīnam thomanākāradassanaṃ. Petānañhi attano anumodanena, dāyakānaṃ uddisanena,

ukkhiṇeyyasampattiyaṃ cāti tīhi aṅgehi dakkhiṇā taṅkhaṇaṇṇeva phalanibbattikā hoti. Tattha dāyakā visesahetu. Tenāha “yesaṃ hetu labhāmase”ti. Amhākaṇca katā pūjāti “idaṃ vo ñātīnaṃ hotū”ti evaṃ uddisantehi dāyakehi amhākaṇca pūjā katā, te dāyakā ca anipphalā yasmaṃ santāne pariccāgamayaṃ kammaṃ nibbattaṃ tassa tattheva phaladānato.

Etthāha - “kiṃ pana pettivisayūpapannā eva ñātī hetusampattiyo labhanti, udāhu aññepī”ti? Na cettha amhehi vattabbaṃ, atthi bhagavatā evaṃ byākatattā. Vuttañhetam -

“Mayamassu, bho gotama, brāhmaṇā nāma dānāni dema, puññāni karoma ‘idaṃ dānaṃ petānaṃ ñātisālohitānaṃ upakappatu, idaṃ dānaṃ petā ñātisālohitā paribhuñjantū’ti. Kacci taṃ, bho gotama, dānaṃ petānaṃ ñātisālohitānaṃ upakappati, kacci te petā ñātisālohitā taṃ dānaṃ paribhuñjantīti? Thāne kho, brāhmaṇa, upakappati, no aṭṭhāneti.

“Katamaṃ pana, bho gotama, thānaṃ, katamaṃ aṭṭhānanti? Idha, brāhmaṇa, ekacco pāṇātipātī hoti...pe... micchādiṭṭhiko hoti, so kāyassa bhedaṃ paraṃ maraṇā nirayaṃ upapajjati. Yo nerayikānaṃ sattānaṃ āhāro, tena so tattha yāpeti, tena so tattha tiṭṭhati. Idaṃ kho, brāhmaṇa, aṭṭhānaṃ, yattha thitassa taṃ dānaṃ na upakappati.

“Idha pana, brāhmaṇa, ekacco pāṇātipātī hoti...pe... micchādiṭṭhiko hoti, so kāyassa bhedaṃ paraṃ maraṇā tiracchānayaṇiṃ upapajjati. Yo tiracchānayaṇikānaṃ sattānaṃ āhāro, tena so tattha yāpeti, tena so tattha tiṭṭhati. Idampi kho, brāhmaṇa, aṭṭhānaṃ, yattha thitassa taṃ dānaṃ na upakappati.

“Idha pana, brāhmaṇa, ekacco pāṇātipātā paṭivirato hoti...pe... sammādiṭṭhiko hoti, so kāyassa bhedaṃ paraṃ maraṇā manussānaṃ saḥabyataṃ upapajjati...pe... devānaṃ saḥabyataṃ upapajjati. Yo devānaṃ āhāro, tena so tattha yāpeti, tena so tattha tiṭṭhati. Idampi kho, brāhmaṇa, aṭṭhānaṃ, yattha thitassa taṃ dānaṃ na upakappati.

“Idha pana, brāhmaṇa, ekacco pāṇātipātī hoti...pe... micchādiṭṭhiko hoti, so kāyassa bhedaṃ paraṃ maraṇā pettivisayaṃ upapajjati. Yo pettivisayikānaṃ sattānaṃ āhāro, tena so tattha yāpeti, tena so tattha tiṭṭhati. Yaṃ vā panassa ito anupaveccenti mittāmaccā vā ñātisālohitā vā, tena so tattha yāpeti, tena so tattha tiṭṭhati. Idaṃ kho, brāhmaṇa, thānaṃ, yattha thitassa taṃ dānaṃ upakappati”ti.

“Sace pana, bho gotama, so peto ñātisālohito taṃ thānaṃ anupapanno hoti, ko taṃ dānaṃ paribhuñjati”ti? “Aññepissa, brāhmaṇa, petā ñātisālohitā taṃ thānaṃ upapannā honti, te taṃ dānaṃ paribhuñjanti”ti.

“Sace pana, bho gotama, so ceva peto ñātisālohito taṃ thānaṃ anupapanno hoti, aññepissa petā ñātisālohitā taṃ thānaṃ anupapannā honti, ko taṃ dānaṃ paribhuñjati”ti? “Aṭṭhānaṃ kho etaṃ, brāhmaṇa, anavakāso, yaṃ taṃ thānaṃ vivittaṃ assa iminā dīghena addhunā yadidaṃ petehi ñātisālohitehi, apica, brāhmaṇa, dāyakopi anipphalo”ti.

19. Idāni pettivisayūpapannānaṃ tattha aññassa kasigorakkhādino sampattiapaṭilābhakāraṇassa abhāvaṃ ito dinnena yāpanaṇca dassetuṃ “na hī”tiādi vuttaṃ.

Tattha na hi tattha kasi atthīti tasmaṃ pettivisaye kasi na hi atthi, yaṃ nissāya petā

sukhena jīveyyūṃ. Gorakkhettha na vijjatīti ettha pettivisaye na kevalaṃ kasiyeva natthi, atha kho gorakkhāpi na vijjati, yaṃ nissāya te sukhena jīveyyūṃ. Vaṇijjā tādīsī natthīti vaṇijjāpi tādīsī natthi, yā tesāṃ sampattipaṭilābhahetu bhaveyya. Hiraññaṇa kayākayanti hiraññaṇa kayavikkayampi tattha tādīsāṃ natthi, yaṃ tesāṃ sampattipaṭilābhahetu bhaveyya. Ite dinnena yāpenti, petā kālagatā tahinti kevalaṃ pana ito ñātīhi vā mittāmaccehi vā dinnena yāpenti, attabhāvaṃ pavattenti. Petāti pettivisayūpapannā sattā. Kālagatāti attano maraṇakālena gatā. “Kālakatā”ti vā pāṭho, katakālā katamaraṇā maraṇaṃ sampattā. Tahinti tasmiṃ pettivisaye.

20-21. Idāni yathāvuttamatthaṃ upamāhi pakāsetuṃ “unname udakaṃ vuṭṭha”nti gāthādvayamāha. Tassattho - yathā unname thale unnatappadese meghehi abhivuṭṭhaṃ udakaṃ yathā ninnam pavattati, yo bhūmibhāgo ninno oṇato, taṃ upagacchati; evameva ito dinnam dānaṃ petānaṃ upakappati, phaluppattiyā viniyujjati. Ninnamiva hi udakappavattiyā ṭhānaṃ petaloko dānūpakappanāya. Yathāha - “idaṃ kho, brāhmaṇa, ṭhānaṃ, yattha ṭhitassa taṃ dānaṃ upakappatī”ti. Yathā ca kandarapadarasākhapasākhakusobbhamahāsobbhe hi ogalitena udakena vārivahā mahānājjo pūrā hutvā sāgaraṃ paripūrenti, evaṃ ito dinnadānaṃ pubbe vuttanayena petānaṃ upakappatīti.

22. Yasmā petā “ito kiñci labhāmā”ti āsābhibhūtā ñātigharaṃ āgantvāpi “idaṃ nāma no dethā”ti yācituṃ na sakkonti, tasmā tesāṃ imāni anussaraṇavatthūni anussaranto kulaputto dakkhiṇaṃ dajjāti dassento “adāsi me”ti gāthamāha.

Tassattho - idaṃ nāma me dhanam vā dhaññaṃ vā adāsi, idaṃ nāma me kiccaṃ attanāyeva yogaṃ āpajjanto akāsi, “asuko me mātito vā pitito vā sambandhattā ñāti, sinehavasena tāṇasamatthatāya mitto, asuko me sahapamaṃsukīlakasahāyo sakhā”ti ca etaṃ sabbamanussaranto petānaṃ dakkhiṇaṃ dajjā dānaṃ niyyāteyya. “Dakkhiṇā dajjā”ti vā pāṭho, petānaṃ dakkhiṇā dātabbā, tena “adāsi me”tiadinā nayena pubbe katamanussaraṃ anussaratāti vuttaṃ hoti. Karaṇatthe hi idaṃ paccattavacanaṃ.

23-24. Ye pana sattā ñātimaraṇena ruṇṇasokādiparā eva hutvā tiṭṭhanti, na tesāṃ atthāya kiñci denti, tesāṃ taṃ ruṇṇasokādi kevalaṃ attaparitāpanamattameva hoti, taṃ na petānaṃ kañci atthaṃ sādhetīti dassento “na hi ruṇṇaṃ vā”ti gāthaṃ vatvā puna magadharājena dinnadakkhiṇāya sātthakabhāvaṃ dassetuṃ “ayañca kho”ti gāthamāha. Tesāṃ attho heṭṭhā vuttoyeva.

25. Idāni yasmā imaṃ dakkhiṇaṃ dentena rañña ñātīnaṃ ñātīhi kattabbakiccakaraṇena ñātidhammo nidassito, bahujaṇassa pākaṭo kato, nidassanaṃ pākaṭaṃ kataṃ “tumhehipi evameva ñātīsu ñātidhammo paripūretabbo”ti. Te ca pete dibbasampattiṃ adhigamentena petānaṃ pūjā katā uḷārā, buddhappamukhaṃ bhikkhusaṅghaṃ annapānādīhi santappentena bhikkhūnaṃ balaṃ anuppadinnaṃ, anukampādiguṇaparivārañca cāgacetanaṃ nibbattentena anappakaṃ puññaṃ pasutaṃ, tasmā bhagavā imehi yathābhuccaguṇehi rājānaṃ sampahaṃsento “so ñātidhammo”ti osānagāthamāha.

Tattha ñātidhammoti ñātīhi ñātīnaṃ kattabbakaraṇaṃ. Uḷārāti phītā samiddhā. Balanti kāyabalaṃ. Pasutanti upacitaṃ. Ettha ca “so ñātidhammo ca ayaṃ nidassito”ti etena bhagavā rājānaṃ dhammiyā kathāya sandassesī. Ñātidhammadassanañhettha sandassanaṃ. “Petāna pūjā ca katā uḷārā”ti iminā

samādapesi. “Uḷārā”ti pasamṣanañhettha punappunaṃ pūjākaraṇe samādapanam.
“Balañca bhikkhūnamanuppadinna”nti iminā samuttejesi. Bhikkhūnaṃ
balānuppadānañhettha evaṃvidhānaṃ balānuppadāne ussāhavaḍḍhanena
samuttejanaṃ. “Tumhehi puññaṃ pasutaṃ anappaka”nti iminā sampahaṃsesi.
Puññapasavanakittanañhettha tassa yathābhuccaguṇasaṃvaṇṇanabhāvena
sampahaṃsananti evamettha yojanā veditabbā.

Desanāpariyosāne ca pettivisayūpapattiādīnavasaṃvaṇṇanena saṃviggahadayānaṃ
yoniso padahataṃ caturāsītiyā pāṇasahassānaṃ dhammābhisamayo ahoṣi.
Dutiyadvasepi devamanussānaṃ idameva tirokuṭṭadesanaṃ desesi. Evaṃ yāva satta
divasā tādisova dhammābhisamayo ahoṣīti.

Tirokuṭṭapetavattuvaṇṇanā niṭṭhitā.

6. Pañcaputtakhādakapetivattuvaṇṇanā

26-34. Naggā dubbaṇṇarūpāsīti idaṃ satthari sāvatthiyaṃ viharante
pañcaputtakhādakapetiṃ ārabba vuttaṃ. Sāvatthiyā kira avidūre gāmake
aññatarassa kuṭumbikassa bhariyā vañjhā ahoṣi. Tassa ñātakā etadavocuṃ - “tava
pajāpati vañjhā, aññaṃ te kaññaṃ ānemā”ti. So tassa bhariyāya sinehena na icchi.
Athassa bhariyā taṃ pavattiṃ sutvā sāmikaṃ evamāha - “sāmi, ahaṃ vañjhā, añña
kañña ānetabbā, mā te kulavaṃso upacchijjī”ti. So tāya nippīliyamāno aññaṃ
kaññaṃ ānesi. Sā aparena samayena gabbhinī ahoṣi. Vañjhithī - “ayaṃ puttaṃ
labhitvā imassa gehassa issarā bhavissatī”ti issāpakatā tassā gabbhapātanūpāyaṃ
pariyesantī aññataraṃ paribbājikaṃ annapānādīhi saṅgaṇhitvā tāya tassā
gabbhapātanaṃ dāpesi. Sā gabbhe patite attano mātuyā ārocesi, mātā attano ñātake
samodhānetvā tamatthaṃ nivedesi. Te vañjhithiṃ etadavocuṃ - “tayā imissā
gabbho pātito”ti? “Nāhaṃ pātemī”ti. “Sace tayā gabbho na pātito, sapathaṃ
karohī”ti. “Sace mayā gabbho pātito, duggatiparāyaṇā khuppiṇāpāsābhūta sāyaṃ
pātaṃ pañca pañca putte vijāyitvā khāditvā tittiṃ na gaccheyyaṃ, niccaṃ
duggandhā makkhikāpariṇṇā ca bhavye”nti musā vatvā sapathaṃ akāsi. Sā
nacirasseva kālaṃ katvā tasseeva gāmassa avidūre dubbaṇṇarūpā petī hutvā nibbatti.

Tadā janapade vutthavassā aṭṭha therā satthu dassanatthaṃ sāvatthiṃ āgacchantā
tassa gāmassa avidūre chāyūdakasampanne araññaṭṭhāne vāsaṃ upagacchiṃsu.
Atha sā petī therānaṃ attānaṃ dassesi. Tesu saṅghatthero taṃ petiṃ -

26. “Naggā dubbaṇṇarūpāsi, duggandhā pūti vāyasi;
Makkhikāhi pariṇṇā, kā nu tvaṃ idha tiṭṭhasī”ti. -

Gāthāya paṭipucchi. Tattha naggāti niccolā. Dubbaṇṇarūpāsīti ṇavirūpā ativiya
bībhaccharūpena samannāgatā asī. Duggandhāti anīṭṭhagandhā. Pūti vāyasīti sarīrato
kuṇapagandhaṃ vāyasi. Makkhikāhi pariṇṇāti nīlamakkhikāhi samantato ākiṇṇā. Kā
nu tvaṃ idha tiṭṭhasīti kā nāma evarūpā imasmiṃ ṭhāne tiṭṭhasi, ito cito ca vicarasīti
attho.

Atha sā petī mahātherena evaṃ puṭṭhā attānaṃ pakāsentī sattānaṃ saṃvegaṃ
janentī -

27. “Ahaṃ bhadante petīmhi, duggatā yamalokikā;
Pāpakammaṃ karitvāna, petalokaṃ ito gatā.

28. “Kālena pañca puttāni, sāyaṃ pañca punāpare;
Vijāyitvāna khādāmi, tepi nā honti me alaṃ.
29. “Pariḍayhati dhūmāyati, khudāya hadayaṃ mama;
Pānīyaṃ na labhe pātuṃ, passa maṃ byasanaṃ gata”nti. -

Imā tisso gāthā abhāsi.

27. Tattha bhadanteti therāṃ gāravena ālapati. Duggatāti duggatiṃ gatā.
Yamalokikāti “yamaloko”ti laddhanāme petaloke tattha pariyāpannabhāvena viditā.
Ito gatāti ito manussalokato petalokaṃ upapajjanavasena gatā, upapannāti attho.

28. Kālenāti rattiya vibhātakāle. Bhummatthe hi etaṃ karaṇavacanaṃ. Pañca puttānīti pañca putte. Liṅgavipallāsena hetāṃ vuttaṃ. Sāyaṃ pañca punāpareti sāyanhakāle puna apare pañca putte khādāmīti yojanā. Vijāyitvānāti divase divase dasa dasa putte vijāyitvā. Tepi nā honti me alanti tepi dasaputtā ekadivasaṃ mayhaṃ khudāya paṭighātāya ahaṃ pariyattā na honti. Gāthāsukhatthañhettha nā-iti dīghaṃ katvā vuttaṃ.

29. Pariḍayhati dhūmāyati khudāya hadayaṃ mamāti khudāya jighacchāya bādhiyamānāya mama hadayapadeso udaragginā parisamantato jhāyati dhūmāyati santappati. Pānīyaṃ na labhe pātunti pipāsābhibhūtā tattha tattha vicarantī pānīyampi pātuṃ na labhāmi. Passa maṃ byasanaṃ gatanti petūpapattiyā sādharmaṇaṃ asādharmāṇaṃ imaṃ idisaṃ byasanaṃ upagataṃ maṃ passa, bhanteti attanā anubhaviyamānaṃ dukkhaṃ therassa pavedesi.

Taṃ sutvā thero tāya katakammaṃ pucchanto -

30. “Kiṃ nu kāyena vācāya, manasā dukkaṭaṃ kataṃ;
Kissa kammavipākena, puttamaṃsāni khādasi”ti. -

Gāthamāha. Tattha dukkaṭanti duccharitaṃ. Kissa kammavipākenāti kīdisassa kammaṃ vipākena, kiṃ paṇātipātassa, udāhu adinnādānādīsu aññatarassāti attho.
“Kena kammavipākenā”ti keci paṭhanti.

Atha sā petī attanā katakammaṃ therassa kathentī -

31. “Sapatī me gabbhinī āsi, tassā pāpaṃ acetayim;
Sāhaṃ paduṭṭhamanasā, akariṃ gabbhapātanaṃ.
32. “Tassa dvemāsiko gabbho, lohitaññeva pagghari;
Tadassā mātā kupitā, mayhaṃ ñātī samānaya;
Sapathaṇca maṃ akāresi, paribhāsāpayī ca maṃ.
33. “Sāhaṃ ghoraṇca sapathaṃ, musāvādaṃ abhāsisam;
‘Puttamaṃsāni khādāmi, sace taṃ pakataṃ mayā’.
34. “Tassa kammaṃ vipākena, musāvādassa cūbhayaṃ;
Puttamaṃsāni khādāmi, pubbalohitamakkhitā”ti. - gāthāyo abhāsi;

31-32. Tattha sapatīti samānapatikā itthī vuccati. Tassā pāpaṃ acetayinti tassa sapatiyā pāpaṃ luddakaṃ kammaṃ acetayim. Paduṭṭhamanasāti paduṭṭhacittā, paduṭṭhena vā manasā. Dvemāsikoti dvemāsajāto patitṭhito hutvā dvemāsikā. Lohitaññeva paggharīti vipajjamāno ruhiraññeva hutvā vissandi. Tadassā mātā kupitā, mayhaṃ ñātī samānayīti tadā assā sapatiyā mātā mayhaṃ kupitā attano ñātake samodhānesi. “Tatassā”ti vā pāṭho, tato assāti padavibhāgo.

33-34. Sapathanti sapaṇaṃ. Paribhāsāpayīti bhayena tājāpesi. Sapathaṃ musāvādaṃ abhāsisanti “sace taṃ mayā kataṃ, īdisī bhaveyya”nti katameva pāpaṃ akataṃ katvā dassentī musāvādaṃ abhūtaṃ sapathaṃ abhāsim. Muttamaṃsāni khādāmi, sacetaṃ pakataṃ mayāti idaṃ tadā sapathassa katākāradassanaṃ. Yadi etaṃ gabbhapātanapāpaṃ mayā kataṃ, āyatiṃ punabbhavābhiniḃbattiyaṃ mayhaṃ puttamaṃsāniyeva khādeyyanti attho. Tassa kammassāti tassa gabbhapātanavasena pakatassa pāṇātipātakammassa. Musāvādassa cāti musāvādakammassa ca. Ubhayanti ubhayassapi kammassa ubhayena vipākena. Karaṇatthe hi idaṃ paccattavacanaṃ. Pubbalohitamakkhitāti pasavanavasena paribhijjanavasena ca pubbena ca lohiteṇa ca makkhitā hutvā puttamaṃsāni khādāmīti yojanā.

Evaṃ sā petī attano kammavipākaṃ pavedetvā puna there evamāha - “ahaṃ, bhante, imasmimyeva gāme asukassa kuṭumbikassa bhariyā issāpakatā hutvā pāpakammaṃ katvā evaṃ petayoniyaṃ nibbattā. Sādhu, bhante, tassa kuṭumbikassa gehaṃ gacchatha, so tumhākaṃ dānaṃ dassati, taṃ dakkhiṇaṃ mayhaṃ uddisāpeyyātha, evaṃ me ito petalokato mutti bhavissatī”ti. Therā taṃ sutvā taṃ anukampamānā ullumpanasabhāvasaṇṭhitā tassa kuṭumbikassa gehaṃ piṇḍāya pavisiṃsu. Kuṭumbiko there disvā sañjātappasādo paccuggantvā pattāni gahetvā there āsanesu nisīdāpetvā paṇītena āhārena bhojetuṃ ārabhi. Therā taṃ pavattiṃ kuṭumbikassa ārocetvā taṃ dānaṃ tassā petiyā uddisāpesuṃ. Taṃkhaṇaṇñeva ca sā petī tato dukkhato apetaṃ uḷārasampattiṃ paṭilabhitvā rattiyaṃ kuṭumbikassa attānaṃ dassesi. Atha therā anukkamena sāvatthiṃ gantvā bhagavato tamatthaṃ ārocesuṃ. Bhagavā ca tamatthaṃ aṭṭhuppattiṃ katvā sampattaparīsāya dhammaṃ desesi. Desanāvasāne mahājano paṭiladdhasaṃvego issāmaccherato paṭivirami. Evaṃ sā desanā mahājanassa sātthikā ahoṣīti.

Pañcaputtakhādakapetivatthuvaṇṇanā niṭṭhitā.

7. Sattaputtakhādakapetivatthuvaṇṇanā

35-45. Naggā dubbaṇṇarūpāsīti idaṃ satthari sāvatthiyaṃ viharante sattaputtakhādakapetiṃ ārabha vuttaṃ. Sāvatthiyā kira avidūre aññatarasmiṃ gāmake aññatarassa upāsakassa dve puttā ahesuṃ - paṭhamavaye ṭhitā rūpasampannā sīlācārena samannāgatā. Tesāṃ mātā “puttavatī aha”nti puttabalena bhattāraṃ atimaññati. So bhariyāya avamānito nibbinnamānaso aññaṃ kaññaṃ ānesi. Sā nacirasseva gabbhinī ahoṣi. Athassa jeṭṭhabhariyā issāpakatā aññataraṃ vejjaṃ āmisena upalāpetvā tena tassā temāsikaṃ gabbhaṃ pātesi. Atha sā ñātīhi ca bhattārā ca “tayā imissā gabbho pātito”ti puṭṭhā “nāhaṃ pātemī”ti musā vatvā tehi asaddahantehi “sapathaṃ karohī”ti vuttā “sāyaṃ pātaṃ satta satta putte vijāyitvā puttamaṃsāni khādāmi, niccaṃ duggandhā ca makkhikāparikīṇṇā ca bhaveyya”nti sapathaṃ akāsi.

Sā aparena samayena kālaṃ katvā tassa gabbhapātanassa musāvādassa ca phaleneva petayoniyaṃ nibbattitvā puttanaṃ puttamaṃsāni khādanāni tasseeva gāmassa avidūre vicarati. Tena ca samayena sambahulā therā gāmakāvāse vuttavassā bhagavantaṃ dassanāya sāvatthiṃ āgacchantā tassa gāmassa avidūre ekasmiṃ padese rattiyaṃ vāsaṃ kappesaṃ. Atha sā petī tesāṃ therānaṃ attānaṃ dassesi. Taṃ mahāthero gāthāya pucchi -

35. “Naggā dubbaṇṇarūpāsi, duggandhā pūti vāyasi;
Makkhikāhi parikiṇṇā, kā nu tvaṃ idha tiṭṭhasī”ti.

Sā therena puṭṭhā tīhi gāthāhi paṭivacanaṃ adāsi -

36. “Ahaṃ bhadante petīmhi, duggatā yamalokikā;
Pāpakammaṃ karitvāna, petalokaṃ ito gatā.
37. “Kālena satta puttāni, sāyaṃ satta punāpare;
Vijāyitvāna khādāmi, tepi nā honti me alaṃ.
38. “Pariḍayhati dhūmāyati, khudāya hadayaṃ mama;
Nibbutiṃ nādhigacchāmi, aggidaḍḍhāva ātape”ti.

38. Tattha nibbutinti khuppipāsādukkhassa vūpasamaṃ. Nādhigacchāmīti na labhāmi. Aggidaḍḍhāva ātapeti atiuṇhaātape agginā ḍayhamānā viya nibbutiṃ nādhigacchāmīti yojanā.

Taṃ sutvā mahāthero tāya katakammaṃ pucchanto -

39. “Kiṃ nu kāyena vācāya, manasā dukkaṭaṃ kataṃ;
Kissakammavipākena, puttamaṃsāni khādasī”ti. - gāthamāha;

Atha sā petī attano petalokūpapattiñca puttamaṃsakhādanakāraṇaṃca kathenti -

40. “Ahū mayhaṃ duve puttā, ubho sampattayobbanā;
Sāhaṃ puttabalūpetā, sāmikaṃ atimaññaṃsaṃ.
41. “Tato me sāmiko kuddho, sapatiṃ mayhamānaya;
Sā ca gabbhaṃ alabhittha, tassā pāpaṃ acetayaṃ.
42. “Sāhaṃ paduṭṭhamanasā, akariṃ gabbhapātaṃ;
Tassa temāsiko gabbho, pūtilohitako pati.
43. “Tadassā mātā kupitā, mayhaṃ ñātī samānaya;
Sapathaṃca maṃ kāresi, paribhāsāpayī ca maṃ.
44. “Sāhaṃ ghoraṃca sapathaṃ, musāvādaṃ abhāsisāṃ;
‘Puttamaṃsāni khādāmi, sace taṃ pakataṃ mayā’.
45. “Tassa kammaṃ vipākena, musāvādassa cūbhayaṃ;
Puttamaṃsāni khādāmi, pubbalohitamakkhitā”ti. - imā gāthā abhāsi;

40-45. Tattha puttabalūpetāti puttabalena upetā, puttānaṃ vasena laddhabalā. Atimaññisanti atikkamitvā maññiṃ avamaññiṃ. Pūtilohitako patīti kuṇapalohitaṃ hutvā gabbho paripati. Sesam sabbam anantarasadisameva. Tattha aṭṭha therā, idha sambahulā. Tattha pañca puttā, idha sattāti ayameva visesoti.

Sattaputtakhādakapetivatthuvaṇṇanā niṭṭhitā.

8. Goṇapetavatthuvaṇṇanā

46-53. Kiṃ nu ummattarūpo vāti idaṃ satthā jetavane viharanto aññataram matapitikaṃ kuṭumbikaṃ ārabba kathesi. Sāvattiyaṃ kira aññatarassa kuṭumbikassa pitā kālamakāsi. So pitu maraṇena sokasantattahadayo rodamāno ummattako piya vicaranto yaṃ yaṃ passati, taṃ taṃ pucchati - “api me pitaraṃ passitthā”ti? Na koci tassa sokaṃ vinodetuṃ asakkhi. Tassa pana hadaye ghaṭe padīpo viya sotāpattiṭṭhalassa upanissayo pajjalati.

Satthā paccūsasamaye lokaṃ olovento tassa sotāpattiṭṭhalassa upanissayaṃ disvā “imassa atītakāraṇaṃ āharitvā sokaṃ vūpasametvā sotāpattiṭṭhalaṃ dātuṃ vaṭṭatī”ti cintetvā punadivase pacchābhattaṃ piṇḍapāṭapaṭikkanto pacchāsamaṇaṃ anādāya tassa gharadvāraṃ agamāsi. So “satthā āgato”ti sutvā paccuggantvā satthāraṃ gehaṃ pavesetvā satthari paññatte āsane nisinne sayam bhagavantaṃ vanditvā ekamantaṃ nisinno “kiṃ, bhante, mayhaṃ pitu gataṭṭhānaṃ jānāthā”ti āha. Atha naṃ satthā, “upāsaka, kiṃ imasmiṃ attabhāve pitaraṃ pucchasi, udāhu atīte”ti āha. So taṃ vacanaṃ sutvā “bahū kira mayhaṃ pitaro”ti tanubhūtasoko thokaṃ majjhataṃ paṭilabhi. Athassa satthā sokavinodanaṃ dhammakathaṃ katvā apagatasokaṃ kallacittaṃ viditvā sāmukkaṃsikāya dhammadesanāya sotāpattiṭṭhale patiṭṭhāpetvā vihāraṃ agamāsi.

Atha bhikkhū dhammasabhāyaṃ kathaṃ samuṭṭhāpesuṃ - “passatha, āvuso, buddhānubhāvaṃ, tathā sokaparidevasamāpanno upāsako khaṇeneva bhagavatā sotāpattiṭṭhale vinīto”ti. Satthā tattha gantvā paññattavarabuddhāsane nisinno “kāya nuttha, bhikkhave, etarahi kathāya sannisinā”ti pucchi. Bhikkhū tamatthaṃ bhagavato ārocesuṃ. Satthā “na, bhikkhave, idāneva mayā imassa soko apanīto, pubbepi apanītoyevā”ti vatvā tehi yācito atītaṃ āhari.

Atīte bārāṇasiyaṃ aññatarassa gahapatikassa pitā kālamakāsi. So pitu maraṇena sokaparidevasamāpanno assumukho rattakkho kandanto citakaṃ padakkhiṇaṃ karoti. Tassa putto sujāto nāma kumāro paṇḍito byatto buddhisampanno pitusokavinayanūpāyaṃ cinto ekadivasaṃ bahinagare ekaṃ matagoṇaṃ disvā tiṇaṇca pānīyaṇca āharitvā tassa purato ṭhapetvā “khāda, khāda, piva, pivā”ti vadanto aṭṭhāsi. Āgatāgatā taṃ disvā “samma sujāta, kiṃ ummattakosi, yo tvaṃ matassa goṇassa tiṇodakaṃ upanesī”ti vadanti? So na kiñci paṭivadati. Manussā tassa pitu santikaṃ gantvā “putto te ummattako jāto, matagoṇassa tiṇodakaṃ detī”ti āhaṃsu. Taṃ sutvā ca kuṭumbikassa pitaraṃ ārabba ṭhito soko apagato. So “mayhaṃ kira putto ummattako jāto”ti saṃvegappatto vegena gantvā “nanu tvaṃ, tāta sujāta, paṇḍito byatto buddhisampanno, kasmā matagoṇassa tiṇodakaṃ desī”ti codento -

46. “Kiṃ nu ummattarūpova, lāyitvā haritaṃ tiṇaṃ;
Khāda khādāti lapasi, gatasattaṃ jaraggavaṃ.

47. “Na hi annena pānena, mato goṇo samuṭṭhahe;
Tvamsi bālo ca dummedho, yathā taññova dummatī”ti. -

Gāthādvayamāha. Tattha kiṃ nūti pucchāvacanaṃ. Ummattarūpovāti ummattakasabhāvo viya cittakkhepaṃ patto viya. Lāyitvāti lavitvā. Haritaṃ tiṇanti allatiṇaṃ. Lapasi vilapasi. Gatasattanti vigatajīvitam. Jaraggavanti balibaddaṃ jiṇṇagoṇaṃ. Annena pānenāti tayā dinnena haritatiṇena vā pānīyena vā. Mato goṇo samuṭṭhaheti kālakato goṇo laddhajīvito hutvā na hi samuṭṭhaheyya. Tvamsi bālo ca dummedhoti tvaṃ bālyayogato bālo, medhāsāṅkhātāya paññāya abhāvato dummedho asi. Yathā taññova dummatīti yathā taṃ aññopi nippañño vippalapeyya, evaṃ tvaṃ niratthakaṃ vippalapasīti attho. Yathā tanti nipātamattaṃ.

Taṃ sutvā sujāto pitaraṃ saññāpetuṃ attano adhippāyaṃ pakāsento -

48. “Ime pādā idaṃ sīsaṃ, ayaṃ kāyo savāladhi;
Nettā tatheva tiṭṭhanti, ayaṃ goṇo samuṭṭhahe.
49. “Nāyyakassa hatthapādā, kāyo sīsaṇca dissati;
Rudaṃ mattikathūpasmim, nanu tvaññeva dummatī”ti. -

Gāthādvayaṃ abhāsi. Tassattho - imassa goṇassa ime cattāro pādā, idaṃ sīsaṃ, saha vāladhinā vattatīti savāladhi ayaṃ kāyo. Imāni ca nettā nayanāni yathā maraṇato pubbe, tatheva abhinnasaṅghānāni tiṭṭhanti. Ayaṃ goṇo samuṭṭhaheti imasmā kāraṇā ayaṃ goṇo samuṭṭhaheyya samuttiṭṭheyyāti mama cittaṃ bhaveyya. “Maññe goṇo samuṭṭhahe”ti keci paṭhanti, tena kāraṇena ayaṃ goṇo sahasāpi kāyaṃ samuṭṭhaheyyāti ahaṃ maññeyyaṃ, evaṃ me maññanā sambhaveyyāti adhippāyo. Ayyakassa pana mayhaṃ pitāmahassa na hatthapādā kāyo sīsaṃ dissati, kevalaṃ pana tassa aṭṭhikāni pakkhipitvā kate mattikāmaye thūpe rudanto sataguṇena sahasaguṇena, tāta, tvaññeva dummati nippañño, bhijjanadhammā saṅkhārā bhijjanti, tattha vijānataṃ kā paridevanāti pitu dhammaṃ kathesi.

Taṃ sutvā bodhisattassa pitā “mama mutto paṇḍito maṃ saññāpetuṃ imaṃ kammaṃ akāsī”ti cintetvā “tāta sujāta, ‘sabbepi sattā maraṇadhammā’ti aññātametaṃ, ito paṭṭhāya na socissāmi, sokaharaṇasamatthena nāma medhāvinā tādiseveva bhavitabba”nti puttaṃ pasamsanto -

50. “Ādittaṃ vata maṃ santaṃ, ghatasittaṃva pāvakaṃ;
Vārinā viya osiṇcaṃ, sabbaṃ nibbāpaye daraṃ.
51. “Abbahī vata me sallaṃ, sokaṃ hadayanissitaṃ;
Yo me sokaparetassa, pitusokaṃ apānudi.
52. “Svāhaṃ abbūlhasallosmi, sītibhūtosmi nibbuto;
Na socāmi na rodāmi, tava sutvāna māṇava.
53. “Evaṃ karonti sappaññā, ye honti anukampakā;
Vinivattayanti sokamhā, sujāto pitaraṃ yathā”ti. -

Catasso gāthā abhāsi. Tattha ādittanti sokagginā ādittaṃ jalitaṃ. Santanti samānaṃ. Pāvakanti aggi. Vārinā viya osiṇcanti udakena avasiṇcanto viya. Sabbaṃ nibbāpaye daranti sabbaṃ me cittadarathaṃ nibbāpesi. Abbahī vatāti nīhari vata. Sallanti

sokasallam. Hadayanissitanti cittasannissitasallabhūtam. Sokaparetassāti sokena abhibhūtassa. Pitusokanti pitaram ārabba uppannam sokaṃ. Apānudīti apanesi. Tava sutvāna māṇavāti, kumāra, tava vacanam sutvā idāni pana na socāmi na rodāmi. Sujāto pitaram yathāti yathā ayam sujāto attano pitaram sokato vinivattesi, evaṃ aññepi ye anukampakā anuggaṇhasilā honti, te sappañña evaṃ karonti pitūnam aññesaṇca upakāram karontīti attho.

Māṇavassa vacanam sutvā pitā apagatasoko hutvā sīsam nahāyitvā bhuñjitvā kammante pavattetvā kālam katvā saggaparāyaṇo ahoṣi. Satthā imaṃ dhammadesanam āharitvā tesam bhikkhūnam saccāni pakāsesi, saccapariyosāne bahū sotāpattiphalādīsu patitṭhahiṃsu. Tadā sujāto lokanātho ahoṣīti.

Goṇapetavatthuvaṇṇanā niṭṭhitā.

9. Mahāpesakārapetivatthuvaṇṇanā

54-57. Gūthaṇca muttam ruhiraṇca pubbanti idaṃ satthari sāvatthiyaṃ viharante aññataram pesakārapetiṃ ārabba vuttam. Dvādasamattā kira bhikkhū satthu santike kammaṭṭhānam gahetvā vasanayoggaṭṭhānam vīmaṃsantā upakaṭṭhāya vassūpanāyikāya aññataram chāyūdakasampannam ramaṇiyaṃ araṇṇāyatanaṃ tassa ca nātidūre nāccāsanne gocaragāmaṃ disvā tattha ekarattiṃ vasitvā dutiyadivase gāmaṃ piṇḍāya pavisiṃsu. Tattha ekādasā pesakārā paṭivasanti, te te bhikkhū disvā sañjātasomanassā hutvā attano attano gehaṃ netvā paṇītena āhārena parivisitvā āhaṃsu “kuhiṃ, bhante, gacchathā”ti? “Yattha amhākaṃ phāsukaṃ, tattha gamissāmā”ti. “Yadi evaṃ, bhante, idheva vasitabba”nti vassūpagamanaṃ yāciṃsu. Bhikkhū sampatṭicchiṃsu. Upāsakā tesam tattha araṇṇakuṭīkāyo kāretvā adāṃsu. Bhikkhū tattha vassaṃ upagacchiṃsu.

Tattha jeṭṭhakapesakāro dve bhikkhū catūhi paccayehi sakkaccaṃ upaṭṭhahi, itare ekekaṃ bhikkhuṃ upaṭṭhahiṃsu. Jeṭṭhakapesakārassa bhariyā assaddhā appasannā micchādiṭṭhikā maccharinī bhikkhū na sakkaccaṃ upaṭṭhāti. So taṃ disvā tassāyeva kaniṭṭhabhaginiṃ ānetvā attano gehe issariyaṃ niyyādesi. Sā saddhā pasannā hutvā sakkaccaṃ bhikkhū paṭijaggi. Te sabbe pesakāro vassaṃ vutthānam bhikkhūnam ekekassa ekekaṃ sātākamaṃsu. Tattha maccharinī jeṭṭhapesakārassa bhariyā paduṭṭhacittā attano sāmikaṃ paribhāsi - “yaṃ tayā samaṇānaṃ sakyaputtiyānaṃ dānaṃ dinnaṃ annapānaṃ, taṃ te paraloke gūthamuttam pubbalohitaṇca hutvā nibbattatu, sātākā ca jalitā ayomayapaṭṭā hontū”ti.

Tattha jeṭṭhapesakāro aparena samayena kālam katvā viñjhāṭaviyaṃ ānubhāvasampannā rukkhadevatā hutvā nibbatti. Tassa pana kadariyā bhariyā kālam katvā tasseva vasanaṭṭhānassa avidūre petī hutvā nibbatti. Sā naggā dubbaṇṇarūpā jighacchāpipāsābhibhūtā tassa bhūmadevassa santikaṃ gantvā āha - “ahaṃ, sāmī, niccolā ativiya jighacchāpipāsābhibhūtā vicarāmi, dehi me vattham annapānaṇcā”ti. So tassā dibbaṃ ulāraṃ annapānaṃ upanesi. Taṃ tāya gahitamattameva gūthamuttam pubbalohitaṇca sampajjati, sātākāṇca dinnaṃ tāya paridahitam pajjalitaṃ ayomayapaṭṭam hoti. Sā mahādukkhaṃ anubhavantī taṃ chaḍḍetvā kandantī vicarati.

Tena ca samayena aññataro bhikkhu vutthavasso satthāraṃ vanditum gacchanto mahatā satthena saddhiṃ viñjhāṭaviṃ paṭipajji. Satthikā rattiṃ maggaṃ gantvā divā vane sandacchāyūdakasampannam padesaṃ disvā yānāni muñcitvā muhuttaṃ

vissamiṃsu. Bhikkhu pana vivekakāmatāya thokaṃ apakkamitvā aññatarassa sandacchāyassa vanagahanapaṭicchannassa rukkhassa mūle saṅghāṭiṃ paññapetvā nipanno rattiyaṃ maggagamanaparissamena kilantakāyo niddaṃ upagañchi. Satthikā vissamitvā maggaṃ paṭipajjīṃsu, so bhikkhu na paṭibujjhi. Atha sāyanhasamaye uṭṭhahitvā te apassanto aññataraṃ kummaggaṃ paṭipajjitvā anukkamena tassā devatāya vasanaṭṭhānaṃ sampāpuṇi. Atha naṃ so devaputto disvā manussarūpena upagantvā paṭisanthāraṃ katvā attano vimānaṃ pavesetvā pādabbhañjanādīni datvā payirupāsanto nisīdi. Tasmiṃca samaye sā peti āgantvā “dehi me, sāmi, annapānaṃ sātakañcā”ti āha. So tassā tāni adāsi. Tāni ca tāya gahitamattāni gūthamuttapubbalohitapajjalitaayopaṭṭāyeva ahesuṃ. So bhikkhu taṃ disvā sañjātasamvego taṃ devaputtaṃ -

54. “Gūthañca muttaṃ ruhirañca pubbaṃ, paribhuñjati kissa ayaṃ vipāko;
Ayaṃ nu kiṃ kammamakāsi nārī, yā sabbadā lohitapubbabhakkhā.
55. “Navāni vatthāni subhāni ceva, mudūni suddhāni ca lomasāni;
Dinnāni missā kitakā bhavanti, ayaṃ nu kiṃ kammamakāsi nārī”ti. -

Dvīhi gāthāhi paṭipucchi. Tattha kissa ayaṃ vipākoti kīdisassa kammaassa ayaṃ vipāko, yaṃ esā idāni paccanubhavatīti. Ayaṃ nu kiṃ kammamakāsi nārīti ayaṃ itthi kiṃ nu kho kammaṃ pubbe akāsi. Yā sabbadā lohitapubbabhakkhāti yā sabbakālaṃ ruhirapubbameva bhakkhati paribhuñjati. Navānīti paccagghāni tāvadeva pātubhūtāni. Subhānīti sundarāni dassanīyāni. Mudūnīti sukhasamphassāni. Suddhānīti parisuddhavaṇṇāni. Lomasānīti salomakāni sukhasamphassāni, sundarānīti attho. Dinnāni missā kitakā bhavanti kitakakaṇṭakasadisāni lohapaṭṭasadisāni bhavanti. “Kīṭakā bhavanti”ti vā pāṭho, khāḍakapāṇakavaṇṇāni bhavanti attho.

Evaṃ so devaputto tena bhikkhunā puṭṭho tāya purimajātiyā katakammaṃ pakāsento -

56. “Bhariyā mamesā ahu bhadante, adāyikā maccharinī kadariyā;
Sā maṃ dadantaṃ samaṇabrāhmaṇānaṃ, akkosati ca paribhāsati ca.
57. “Gūthañca muttaṃ ruhirañca pubbaṃ, paribhuñja tvaṃ asuciṃ sabbakālaṃ;
Etaṃ te paralokasmiṃ hotu, vatthā ca te kitakasamā bhavantu;
Etādisaṃ duccharitaṃ caritvā, idhāgatā cirarattāya khādati”ti. -

Dve gāthā abhāsi. Tattha adāyikāti kassaci kiñcapi adānasīlā. Maccharinī kadariyāti paṭhamaṃ maccheramalassa sabhāvena maccharinī, tāya ca punappunaṃ āsevanatāya thaddhammaccharinī, tāya kadariyā ahūti yojanā. Idāni tassā tameva kadariyataṃ dassento “sā maṃ dadanta”ntiādimāha. Tattha etādisanti evarūpaṃ yathāvuttavacīduccaritādiṃ caritvā. Idhāgatāti imaṃ petalokaṃ āgatā, petattabhāvaṃ upagatā. Cirarattāya khādati cirakālaṃ gūthādimeva khādati. Tassā hi yenākārena akkuṭṭhaṃ, tenevākārena pavattamānampi phalaṃ. Yaṃ uddissa akkuṭṭhaṃ, tato aññattha pathaviyaṃ kamantakasaṅkhāte matthake asanipāto viya attano upari patati.

Evam so devaputto tāya pubbe katakammaṃ kathetvā puna taṃ bhikkhuṃ āha -
 “atthi pana, bhante, koci upāyo imaṃ petalokato mocetu”nti? “Atthī”ti ca vutte
 “kathetha, bhante”ti. Yadi bhagavato ariyasaṅghassa ca ekasseva vā bhikkhuno
 dānaṃ datvā imissā uddisiyati, ayañca taṃ anumodati, evametissā ito dukkhato
 mutti bhavissatīti. Taṃ sutvā devaputto tassa bhikkhuno paṇītaṃ annapānaṃ datvā
 taṃ dakkhiṇaṃ tassā petiyā ādisi. Tāvadeva sā petī suhitā pīṇindriyā dibbāhārassa
 tittā ahosi. Puna tasseeva bhikkhuno hatthe dibbasātakayugaṃ bhagavantaṃ uddissa
 datvā tañca dakkhiṇaṃ petiyā ādisi. Tāvadeva ca sā dibbavatthanivatthā
 dibbālaṅkāravibhūsitā sabbakāmasamiddhā devaccharāpaṭibhāgā ahosi. So ca
 bhikkhu tassa devaputtassa iddhiyā tadaheva sāvattiṃ patvā jetavanaṃ pavisitvā
 bhagavato santikaṃ upagantvā vanditvā taṃ sātakayugaṃ datvā taṃ pavattiṃ
 ārocesi. Bhagavāpi tamatthaṃ aṭṭhuppattiṃ katvā sampattaparīsāya dhammaṃ
 desesi. Sā desanā mahājanassa sātthikā ahoṣīti.

Mahāpesakārapetivatthuvaṇṇanā nīṭṭhitā.

10. Khallāṭṭiyapetivatthuvaṇṇanā

58-72. Kā nu antovimānasminti idaṃ satthari sāvattiyaṃ viharante aññataraṃ
 khallāṭṭiyapetiṃ ārabha vuttaṃ. Atīte kira bārāṇasiyaṃ aññatarā rūpūpajivinī itthī
 abhirūpā dassanīyā pāsādikā paramāya vaṇṇapokkharatāya samannāgatā
 atimanoharakesakalāpī ahosi. Tassā hi kesā nīlā dīghā tanū mudū siniddhā vellitaggā
 dvihatthagayhā visaṭṭhā yāva mekhalā kalāpā olambanti. Taṃ tassā kesasobhaṃ
 disvā taruṇajano yebhuyyena tassā paṭibaddhacitto ahosi. Athassā taṃ
 kesasobhaṃ asahamānā issāpakatā katipayā itthiyo mantetvā tassā eva
 paricārikadāsiṃ āmisena upalāpetvā tāya tassā kesūpapātanaṃ bhesajjaṃ dāpesuṃ.
 Sā kira dāsī taṃ bhesajjaṃ nhāniyacuṇṇena saddhiṃ payojetvā gaṅgāya nadiyā
 nhānakāle tassā adāsi. Sā tena kesamūlesu temetvā udake nimujji,
 nimujjanamatteyeva kesā samulā paripatiṃsu, sīsaṃ cassā tittakalābusadisā ahosi.
 Atha sā sabbaso vilūnakesā luñcitamatthakā kapotī viya virūpā hutvā lajjāya
 antonagaraṃ pavisitum asakkontī vatthena sīsaṃ veṭhetvā bahinagare
 aññatarasmiṃ padese vāsaṃ kappentī katipāhaccayena apagatalajjā tato nivattetvā
 tilāni pīletvā telavaṇijjaṃ surāvaṇijjañca karontī jīvikaṃ kappesi. Sā ekadivasā
 dvīsu tīsu manussesu surāmattesu mahāniddaṃ okkamantesu sithilabhūtāni tesā
 nivatthavatthāni avahari.

Athekadivasā sā ekaṃ khīṇāsavattheraṃ piṇḍāya carantaṃ disvā pasannacittā
 attano gharaṃ netvā paññatte āsane nisīdāpetvā telasaṃsaṭṭhaṃ doṇinimajjanaṃ
 piññākamadāsi. So tassā anukampāya taṃ paṭiggahetvā paribhuñji. Sā
 pasannamānasā upari chattaṃ dhārayamānā aṭṭhāsi. So ca thero tassā cittaṃ
 pahaṃsento anumodanaṃ katvā pakkāmi. Sā ca itthī anumodanakāleyeva “mayhaṃ
 kesā dīghā tanū siniddhā mudū vellitaggā hontū”ti patthanamakāsi.

Sā aparena samayena kālāṃ katvā missakakamassa phalena samuddamajjhe
 kanakavimāne ekikā hutvā nibbatti. Tassā kesā patthitākārāyeva sampajjiṃsu.
 Manussānaṃ sātakāvaharaṇena pana naggā ahosi. Sā tasmiṃ kanakavimāne
 punappunaṃ uppajjitvā ekaṃ buddhantaṃ naggāva hutvā vītināmesi. Atha
 amhākaṃ bhagavati loke uppajjitvā pavattitavaradhammacakke anupubbena
 sāvattiyaṃ viharante sāvattivāsino sattasatā vāṇijā suvaṇṇabhūmiṃ uddissa

nāvāya mahāsamuddaṃ otariṃsu. Tehi āruḥhā nāvā visamavātavegukkhittā ito cito ca paribbhamantī taṃ padesaṃ agamāsi. Atha sā vimānapetī saha vimānena tesāṃ attānaṃ dassesi. Taṃ disvā jeṭṭhavāṇiyo pucchanto -

58. “Kā nu antovimānasmim, tiṭṭhantī nūpanikkhami;
Upanikkhamassu bhadde, passāma taṃ bahiṭṭhita”nti. -

Gāthamāha. Tattha kā nu antovimānasmim tiṭṭhantī vimānassa anto abbhantare tiṭṭhantī kā nu tvaṃ, kiṃ manussitthī, udāhu amanussitthīti pucchati. Nūpanikkhamīti vimānato na nikkhami. Upanikkhamassu, bhadde, passāma taṃ bahiṭṭhitanti, bhadde, taṃ mayaṃ bahi ṭhitāṃ passāma daṭṭhukāmamhā, tasmā vimānato nikkhamassu. “Upanikkhamassu bhaddante”ti vā pāṭho, bhaddaṃ te atthūti attho.

Athassa sā attano bahi nikkhamisum asakkuṇeyyataṃ pakāsentī -

59. “Aṭṭiyāmi harāyāmi, naggā nikkhamitum bahi;
Kesehamhi paṭicchannā, puññaṃ me appakaṃ kata”nti. -

Gāthamāha. Tattha aṭṭiyāmīti naggā hutvā bahi nikkhamitum aṭṭikā dukkhitā amhi. Harāyāmīti lajjāmi. Kesehamhi paṭicchannāti kesehi amhi ahaṃ paṭicchādītā pārutasarīrā. Puññaṃ me appakaṃ katanti appakaṃ parittaṃ mayā kusalakammaṃ kataṃ, piññākadānamattanti adhippāyo.

Athassā vāṇiyo attano uttarisāṭakaṃ dātukāmo -

60. “Handuttariyaṃ dadāmi te, idaṃ dussaṃ nivāsaya;
Idaṃ dussaṃ nivāsetvā, ehi nikkhama sobhane;
Upanikkhamassu bhadde, passāma taṃ bahiṭṭhita”nti. -

Gāthamāha. Tattha handāti gaṇha. Uttariyanti upasaṃbyānaṃ uttarisāṭakanti attho. Dadāmi teti tuyhaṃ dadāmi. Idaṃ dussaṃ nivāsayaṭi idaṃ mama uttarisāṭakaṃ tvaṃ nivāsehi. Sobhaneti sundararūpe.

Evañca pana vatvā attano uttarisāṭakaṃ tassā upanesi, sā tathā diyyamānassa attano anupakappanīyatañca, yathā diyyamānaṃ upakappati, tañca dassentī -

61. “Hatthena hatthe te dinnaṃ, na mayhaṃ upakappati;
Esetthupāsako saddho, sammāsambuddhasāvako.

62. “Etaṃ acchādayitvāna, mama dakkhiṇamādisa;
Tathāhaṃ sukhitā hessaṃ, sabbakāmasamiddhinī”ti. -

Gāthādvayamāha. Tattha hatthena hatthe te dinnaṃ, na mayhaṃ upakappatīti, mārisa, tava hatthena mama hatthe tayā dinnaṃ na mayhaṃ upakappati na viniyujjati, upabhogayoggaṃ na hotīti attho. Esetthupāsako saddhoti eso ratanattayaṃ uddissa saraṇagamanena upāsako kammaphalasaddhāya ca samannāgatattā saddho ettha etasmim janasaṃmūhe atthi. Etaṃ acchādayitvāna, mama dakkhiṇamādisāti etaṃ upāsakaṃ mama diyyamānaṃ sātakaṃ paridahāpetvā taṃ dakkhiṇaṃ mayhaṃ ādisa pattidānaṃ dehi. Tathāhaṃ sukhitā hessanti tathā kate ahaṃ sukhitā dibbavatthanivatthā sukhappattā bhavissāmīti.

Taṃ sutvā vāṇijā taṃ upāsakaṃ nhāpetvā vilimpetvā vatthayugena acchādesum. Tamatthaṃ pakāsentā saṅgītikārā -

63. “Tañca te nhāpayitvāna, vilimpetvāna vāñijā;
Vatthehacchādayitvāna, tassā dakkhiṇamādisuṃ.
64. “Samanantarānuddiṭṭhe, vipāko udapajjatha;
Bhojanacchādanapānīyaṃ, dakkhiṇāya idaṃ phalaṃ.
65. “Tato suddhā sucivasanā, kāsikuttamadhārinī;
Hasantī vimānā nikkhami, dakkhiṇāya idaṃ phala”nti. -

Tisso gāthāyo avocuṃ.

63. Tattha tanti taṃ upāsakaṃ. Ca-saddo nipātamattaṃ. Teti te vāñijāti yojanā.
Vilimpetvānāti uttamaena gandhena vilimpetvā. Vatthehacchādayitvānāti
vaṇṇagandharasasampannaṃ sabyañjanaṃ bhojanaṃ bhojetvā nivāsanaṃ
uttarīyanti dvīhi vatthehi acchādesuṃ, dve vatthāni adamsūti attho. Tassā
dakkhiṇamādisunti tassā petiyā taṃ dakkhiṇaṃ ādisiṃsu.

64. Samanantarānuddiṭṭheti anū-ti nipātamattaṃ, tassā dakkhiṇāya
uddiṭṭhasamanantameva. Vipāko udapajjathāti tassā petiyā vipāko dakkhiṇāya
phalaṃ uppajji. Kīdisoti petī āha bhojanacchādanapānīyanti. Nānappakāraṃ
dibbabbhojanasadisam bhojanañca nānāvirāgavaṇṇasamujjalaṃ dibbavatthasadisam
vatthañca anekavidhaṃ pānakañca dakkhiṇāya idaṃ īdisaṃ phalaṃ udapajjathāti
yojanā.

65. Tatoti yathāvuttabbhojanādipaṭilābhato pacchā. Suddhāti nhānena suddhasarīrā.
Sucivasanāti suvisuddhavatthanivatthā. Kāsikuttamadhārinīti kāsikavatthatopi
uttamavatthadhārinī. Hasantīti “passatha tāva tumhākaṃ dakkhiṇāya idaṃ
phalavisesa”nti pakāsanavasena hasamānā vimānato nikkhami.

Atha te vāñijā evaṃ paccakkhato puññaphalaṃ disvā acchariyabbhutatittajātā
tasmiṃ upāsake sañjātagāravabahumānā katañjalī taṃ payirupāsīṃsu. Sopi te
dhammakathāya bhiyyosomattāya pasādetvā saraṇesu ca sīlesu ca patitṭhāpesi. Te
tāya vimānapetiyā katakammaṃ -

66. “Sucittarūpaṃ ruciraṃ, vimānaṃ te pabhāsati;
Devate pucchitācikkha, kissa kammassidaṃ phala”nti. -

Imāya gāthāya pucchiṃsu. Tattha sucittarūpanti hatthiassaitthipurisādivasena ceva
mālākammalatākammādivasena ca suṭṭhu vihitacittarūpaṃ. Ruciranti ramaṇīyaṃ
dassanīyaṃ. Kissa kammassidaṃ phalanti kīdisassa kammassa, kiṃ dānamayassa
udāhu sīlamayassa idaṃ phalanti attho.

Sā tehi evaṃ puṭṭhā “mayā katassa parittakassa kusalakammassa tāva idaṃ phalaṃ,
akusalakammassa pana āyatīṃ niraye edisaṃ bhavissatī”ti tadubhayaṃ ācikkhantī -

67. “Bhikkhuno caramānassa, doṇinimajjaniṃ ahaṃ;
Adāsīṃ ujubhūtassa, vippasannena cetasā.
68. “Tassa kammassa kusalassa, vipākaṃ dīghamantaraṃ;
Anubhomi vimānasmiṃ, tañca dāni parittakaṃ.
69. “Uddhaṃ catūhi māsehi, kālaṃkiriyaṃ bhavissati;

Ekantakaṭukaṃ ghoram, nirayam papatissaham.

70. “Catukkaṇṇam catudvāram, vibhattam bhāgasam mitam;
Ayopākārapariyantam, ayasā paṭikujjitam.
71. “Tassa ayomayā bhūmi, jalitā tejasā yutā;
Samantā yojanasatam, pharitvā tiṭṭhati sabbadā.
72. “Tatthāham dīghamaddhānam, dukkham vedissa vedanam;
Phalaṇca pāpakammasa, tasmā socāmaham bhusa”nti. - gāthāyo abhāsi;

67. Tattha bhikkhuno caramānassāti aññatarassa bhinnakilesassa bhikkhuno bhikkhāya carantassa. Doṇinimmajjaninti vissandamānatelaṃ piñṇākaṃ. Ujubhūtassāti cittajimhavaṇkakakuṭilabhāvakarānam kilesānam abhāvena ujubhāvappattassa. Vipprasannena cetassāti kammaphalasaddhāya suṭṭhu pasannena cittaena.

68-69. Dīghamantaranti ma-kāro padasandhikaro, dīghaantaram dīghakālanti attho. Taṇca dāni parittakanti taṇca puñṇaphalaṃ vipakkavipākattā kammassa idāni parittakam appāvasesaṃ, na cireneva ito cavissāmīti attho. Tenāha “uddham catūhi māsehi, kālamkiriya bhavissati”ti catūhi māsehi uddham catunnam māsānam upari pañcame māse mama kālamkiriya bhavissati dasseti. Ekantakaṭukanti ekanteneva anīṭṭhachaphassāyatanikabhāvato ekantadukkhanti attho. Ghoranti dāruṇam. Nirayanti natthi ettha ayo sukhanti katvā “niraya”nti laddhanāmaṃ narakaṃ. Papatissahanti papahissāmi aham.

70. “Niraya”nti cettha avīcimahānirayassa adhippetattā taṃ sarūpato dassetum “catukkaṇṇa”ntiādimāha. Tattha catukkaṇṇanti catukkoṇam. Catudvāraṇti catūsu disāsu catūhi dvārehi yuttam. Vibhattanti suṭṭhu vibhattam.

Bhāgasoti bhāgato. Mitanti tulitam. Ayopākārapariyantanti ayomayena pākārena parikkhittam. Ayasā paṭikujjitanti ayopaṭaleneva upari pihitam.

71-72. Tejasā yutāti samantato samuṭṭhitajālena mahatā agginā nīrantaram samāyutajālā. Samantā yojanasatanti evaṃ pana samantā bahi sabbadisāsu yojanasatam yojanānam satam. Sabbadāti sabbakālam. Pharitvā tiṭṭhati byāpetvā tiṭṭhati. Tatthāti tasmim mahāniraye. Vedissanti vedissāmi anubhavissāmi. Phalaṇca pāpakammasāti idam idisaṃ dukkhānubhavanam mahā evaṃ katassa pāpassa kammassa phalanti attho.

Evaṃ tāya attanā katakammaphale āyatiṃ nerayikabhaye ca pakāsīti so upāsako karuṇāsaṇcoditamānaso “handassāham paṭiṭṭhā bhavēyya”nti cintetvā āha - “devate, tvaṃ mayham ekassa dānavasena sabbakāmasamiddhā uṭṭhārasampattiyuttā jātā, idāni pana imesaṃ upāsakānam dānam datvā satthu ca guṇe anussaritvā nirayūpapattito muccissasi”ti. Sā petī haṭṭhatuṭṭhā “sādhū”ti vatvā te dibbena annapānena santappetvā dibbāni vatthāni nānāvidhāni ratanāni ca adāsi, bhagavantaṇca uddissa dibbam dussayugam tesam hatthe datvā “aññatarā, bhante, vimānapetī bhagavato pāde sirasā vandatīti sāvattiṃ gantvā satthāram mama vacanena vandathā”ti vandanaṇca pesesi, taṇca nāvaṃ attano iddhānubhāvena tehi icchitapaṭṭanam taṃ divasameva upanesi.

Atha te vāṇijā tato paṭṭanato anukkamena sāvatthiṃ patvā jetavanam pavisitvā satthu taṃ dussayugam datvā vandanañca nivedetvā ādito paṭṭhāya taṃ pavattiṃ bhagavato ārocesuṃ. Satthā tamattham aṭṭhuppattiṃ katvā sampattaparisāya vitthārena dhammam desesi, sā desanā mahājanassa sātthikā jātā. Te pana upāsakā dutiyadivase buddhappamukhassa bhikkhusaṅghassa mahādānam datvā tassā dakkhiṇamādisiṃsu. Sā ca tato petalokato cavitvā vividharatanavijjotite tāvatimsabhavane kanakavimāne accharāsahassaparivārā nibbattīti.

Khallāṭiyapetivatthuvaṇṇanā niṭṭhitā.

11. Nāgapetavatthuvaṇṇanā

73-84. Puratova setena paleti hatthināti idaṃ satthari jetavane viharante dve brāhmaṇapete ārambha vuttaṃ. Āyasmā kira saṃkicco sattavassiko khuraggeyeva arahattaṃ patvā sāmaṇerabhūmiyaṃ tito tiṃsamattehi bhikkhūhi saddhiṃ araññāyatane vasanto tesam bhikkhūnam pañcannaṃ corasatānam hatthato āgataṃ maraṇampi bāhitvā te ca core dametvā pabbājetvā satthu santikaṃ agamāsi. Satthā tesam bhikkhūnam dhammam desesi, desanāvasāne te bhikkhū arahattaṃ pāpuṇiṃsu. Athāyasmā saṃkicco paripuṇṇavasso laddhūpasampado tehi pañcahi bhikkhusatehi saddhiṃ bārāṇasiṃ gantvā isipatane vihāsi. Manussā therassa santikaṃ gantvā dhammam sutvā pasannamānasā vithipaṭipāṭiyā vaggavaggā hutvā āgantukadānam adaṃsu. Tattha aññataro upāsako manusse niccabhatte samādapesi, te yathābalaṃ niccabhattaṃ paṭṭhapesuṃ.

Tena ca samayena bārāṇasiyaṃ aññatarassa micchāditṭhikassa brāhmaṇassa dve puttā ekā ca dhītā ahesuṃ. Tesu jeṭṭhaputto tassa upāsakassa mitto ahosi. So taṃ gahetvā āyasmato saṃkiccassa santikaṃ agamāsi. Āyasmā saṃkicco tassa dhammam desesi. So muducitto ahosi. Atha naṃ so upāsako āha - “tvam ekassa bhikkhuno niccabhattaṃ dehī”ti. “Anāciṇṇaṃ amhākaṃ brāhmaṇānaṃ samaṇānaṃ sakyaputtiyānaṃ niccabhattadānaṃ, tasmā nāhaṃ dassāmī”ti. “Kiṃ mayhampi bhattaṃ na dassasī”ti? “Kathaṃ na dassāmī”ti āha. “Yadi evaṃ yaṃ mayhaṃ desi, taṃ ekassa bhikkhussa dehī”ti. So “sādhū”ti paṭissuṇitvā dutiyadivase pātova vihāraṃ gantvā ekaṃ bhikkhuṃ ānetvā bhojesi.

Evaṃ gacchante kāle bhikkhūnaṃ paṭipattiṃ disvā dhammañca suṇitvā tassa kaniṭṭhabhātā ca bhaginī ca sāsane abhippasannā puñṇakammaratā ca ahesuṃ. Evaṃ te tayo janā yathāvibhavaṃ dānāni dentā samaṇabrāhmaṇe sakkariṃsu garuṃ kariṃsu mānesuṃ pūjesuṃ. Mātāpitāro pana nesaṃ assaddhā appasannā samaṇabrāhmaṇesu agāravā puñṇakiriyaṃ anādarā acchandikā ahesuṃ. Tesam dhītaraṃ dārikaṃ mātulaputtassatthāya ñātakā vāresuṃ. So ca āyasmato saṃkiccassa santike dhammam sutvā saṃvegajāto pabbajitvā niccaṃ attano mātu-gehaṃ bhuñjituṃ gacchati. Taṃ mātā attano bhātu-dhītāya dārikāya palobhetai. Tena so ukkaṇṭhito hutvā upajjhāyaṃ upasaṅgamitvā āha - “uppabbajissāmahaṃ, bhante, anujānātha ma”nti. Upajjhāyo tassa upanissayasampattiṃ disvā āha - “sāmaṇera, māsamattaṃ āgamehī”ti. So “sādhū”ti paṭissuṇitvā māse atikkante tatheva ārocesi. Upajjhāyo puna “aḍḍhamāsaṃ āgamehī”ti āha. Aḍḍhamāse atikkante tatheva vutte puna “sattāhaṃ āgamehī”ti āha. So “sādhū”ti paṭissuṇi. Atha tasmiṃ antosattāhe sāmaṇerassa mātulāniyā gehaṃ vinaṭṭhacchadanaṃ jiṇṇaṃ dubbalakuṭṭaṃ vātavassābhihataṃ paripati. Tattha brāhmaṇo brāhmaṇī dve puttā ghītā ca gehena ajjhotthaṭṭā kalamakamsu. Tesu brāhmaṇo brāhmaṇī ca petayoniyaṃ nibbattiṃsu,

dve puttā dhītā ca bhummadevesu. Tesu jeṭṭhaputtassa hatthiyānaṃ nibbatti, kaniṭṭhassa assatarīratho, dhītāya suvaṇṇasivikā. Brāhmaṇo ca brāhmaṇī ca mahante mahante ayomuggare gahetvā aññaṃaññaṃ ākoṭenti, abhihataṭṭhānesu mahantā mahantā ghaṭappamāṇā gaṇḍā uṭṭhahitvā muhutteneva pacitvā paribhedappattā honti. Te aññaṃaññaṃssa gaṇḍe phāletvā kodhābhibhūtā nikkaruṇā pharusavacanehi tajjentā pubbalohitaṃ pivanti, na ca tittim paṭilabhanti.

Atha sāmaṇero ukkaṇṭhābhibhūto upajjhāyaṃ upasaṅkamitvā āha - “bhante, mayā paṭiññātadivasā vītivattā, gehaṃ gamissāmi, anujānātha ma”nti. Atha naṃ upajjhāyo “atthaṅgate sūriye kālapakkhacātuddasiyā pavattamānāya ehi”ti vatvā isipatanavihārassa piṭṭhipassena thokaṃ gantvā aṭṭhāsi. Tena ca samayena te dve devaputtā saddhiṃ bhaginiyā teneva maggena yakkhasamāgamaṃ sambhāvetuṃ gacchanti, tesam pana mātāpitāro muggarahatthā pharusavācā kālarūpā ākulākulalūkhapatitakesabhārā aggidaḍḍhatālakkhandhasadisā vīgālitapubbalohitā valitagattā ativiya jegucchabībhaṇḍadassanā te anubandhanti.

Athāyasmā saṃkicco yathā so sāmaṇero te sabbe gacchante passati, tathārūpaṃ iddhābhisāṅkhāraṃ abhisāṅkharitvā sāmaṇeraṃ āha - “passasi tvaṃ, sāmaṇera, ime gacchante”ti? “Āma, bhante, passāmi”ti. “Tena hi imehi katakammaṃ paṭipucchā”ti. So hatthiyānādīhi gacchante anukkamena paṭipucchi. Te āhaṃsu - “ye pacchato petā āgacchanti, te paṭipucchā”ti. Sāmaṇero te pete gāthāhi ajjhabhāsi -

73. “Puratova setena paleti hatthinā, majjhe pana assatarīrathena;
Pacchā ca kaññā sivikāya nīyati, obhāsayantī dasa sabbaso disā.
74. “Tumhe pana muggarahatthapāṇino, rudaṃmukhā chinnapabhinnagattā;
Manussabhūtā kimakattha pāpaṃ, yenaññaṃaññaṃssa pivātha lohita”nti.

Tattha puratoti sabbapaṭhamam. Setenāti paṇḍarena. Paletīti gacchati. Majjhe panāti hatthim āruḥassa sivikaṃ āruḥāya ca antare. Assatarīrathenāti assatarīyuttana rathena paletīti yojanā. Nīyatīti vahīyati. Obhāsayantī dasa sabbaso disāti sabbato samantato sabbā dasa disā attano sarīrappabhāhi vatthābharaṇādippabhāhi ca vijjotayamānā. Muggarahatthapāṇinoti muggarā hatthasaṅkhātesu pāṇīsu yesaṃ te muggarahatthapāṇino, bhūmisaṇhakaraṇīyādīsu pāṇivohārassa labbhamānattā hatthasaddena pāṇi eva visesito. Chinnapabhinnagattāti muggarappahārena tattha tattha chinnapabhinnasarīrā. Pivāthāti pivatha.

Evaṃ sāmaṇerena puṭṭhā te petā sabbam taṃ

Pavattim catūhi gāthāhi paccabhāsiṃsu -

75. “Puratova yo gacchati kuñjarena, setena nāgena catukkamena;
Amhāka putto ahu jeṭṭhako so, dānāni datvāna sukhī pamodati.
76. “Yo yo majjhe assatarīrathena, catubbhi yuttana suvaggitena;
Amhāka putto ahu majjhimo so, amaccharī dānapatī virocati.
77. “Yā sā ca pacchā sivikāya nīyati, nārī sapaññā migamandalocanā;
Amhāka dhītā ahu sā kaniṭṭhikā, bhāgaḍḍhabhāgena sukhī pamodati.
78. “Ete ca dānāni adaṃsu pubbe, pasannacittā samaṇabrāhmaṇānaṃ;

Mayaṃ pana maccharīno ahumha, paribhāsakā samaṇabrāhmaṇānaṃ;
Ete ca datvā paricārayanti, mayañca sussāma naḷova chinno'ti.

75. Tattha puratova yo gacchatīti imesaṃ gacchantānaṃ yo purato gacchati. "Yoso purato gacchatī'ti vā pāṭho, tassa yo eso purato gacchatīti attho. Kuñjarenāti kuṃ pathaviṃ jīrayati, kuñjesu vā ramati caratīti "kuñjaro'ti laddhanāmena hatthinā. Nāgenāti, nāssa agamanīyaṃ anabhibhavanīyaṃ atthīti nāgā, tena nāgena. Catukkamenāti catuppadena. Jeṭṭhakoti pubbajo.

76-77. Catubbhīti catūhi assatarīhi. Suvaggitenāti sundaragamanena caturagamanena. Migamandalocanāti migī viya mandakkhikā. Bhāgaḍḍhabhāgenāti bhāgassa aḍḍhabhāgena, attanā laddhakoṭṭhāsato aḍḍhabhāgadānena hetubhūtena. Sukhīti sukhinī. Liṅgavipallāsena hetam vuttaṃ.

78. Paribhāsakāti akkosakā. Paricārayantīti dibbesu kāmaguṇesu attano indriyāni ito cito ca yathāsukhaṃ cārenti, parijanehi vā attano puññānubhāvanissandena paricariyaṃ kārenti. Mayañca sussāma naḷova chinnoti mayaṃ pana chinno ātape khitto naḷo viya sussāma, khuppipāsāhi aññamaññaṃ daṇḍābhigātehi ca sukkhā visukkhā bhavāmāti.

Evaṃ attano pāpaṃ sampavedetvā "mayaṃ tuyhaṃ mātulamātulāniyo'ti ācikkhiṃsu. Taṃ sutvā sāmaṇero sañjātasamvego "evarūpānaṃ kibbisakārīnaṃ kathaṃ nu kho bhojanāni sijjhanti'ti pucchanto -

79. "Kiṃ tumhākaṃ bhojanaṃ kiṃ sayānaṃ, kathañca yāpetha
supāpadhammino;
Pahūtabhogesu anappakesu, sukhaṃ virādhāya dukkhajja pattā'ti. -

Imaṃ gāthamāha. Tattha kiṃ tumhākaṃ bhojananti kīdisaṃ tumhākaṃ bhojanaṃ? Kiṃ sayānanti kīdisaṃ sayanaṃ? "Kiṃ sayānā'ti keci paṭhanti, kīdisā sayanā, kīdisa sayane sayathāti attho. Kathañca yāpethāti kena pakārena yāpetha, "kathaṃ vo yāpethā'tipi pāṭho, kathaṃ tumhe yāpethāti attho. Supāpadhamminoti suṭṭhu ativiya pāpadhammā. Pahūtabhogesūti apariyantesu ulāresu bhogesu santesu. Anappakesūti na appakesu bahūsu. Sukhaṃ virādhāyāti sukhahetuno puññassa akaraṇena sukhaṃ virajjhivā virādhettvā. "Sukhassa virādhenā'ti keci paṭhanti. Dukkhaṃ pattāti ajja idāni idaṃ petayonipariyāpannaṃ dukkhaṃ anuppattāti.

Evaṃ sāmaṇerena puṭṭhā petā tena pucchitamatthaṃ vissajjentā -

80. "Aññamaññaṃ vadhitvāna, pivāma pubbalohitaṃ;
Bahum vitvā na dhātā homa, nacchādimhase mayaṃ.

81. "Icceva maccā paridevayanti, adāyakā pecca yamassa ṭhāyino;
Ye te vidicca adhigamma bhoge, na bhuñjare nāpi karonti puññaṃ.

82. "Te khuppipāsūpagatā parattha, pacchā ciraṃ jhāyare ḍayhamānā;
Kammāni katvāna dukhudrāni, anubhonti dukkhaṃ kaṭukapphalāni.

83. "Ittarañhi dhaṇaṃ dhaññaṃ, ittaraṃ idha jīvitaṃ;
Ittaraṃ ittarato ñatvā, dīpaṃ kayirātha paṇḍito.

84. "Ye te evaṃ pajānanti, narā dhammassa kovidā;

Te dāne nappamajjanti, sutvā arahataṃ vaco''ti. -

Pañca gāthā abhāsimsu.

80-81. Tattha na dhātā homāti dhātā suhitā tittā na homa. Nacchādimhaseti na ruccāma, na ruciṃ uppādema, na taṃ mayaṃ attano ruciya pivissāmāti attho. Iccevāti evameva. Maccā paridevayantīti mayaṃ viya aññepi manussā katakibbisā paridevanti kandanti. Adāyakāti adānasīlā maccharino. Yamassa ṭhāyinoṭi yamalokasaññite yamassa ṭhāne pettivisaye ṭhānasīlā. Ye te vidicca adhigammabhogeti ye te sampati āyatiñca sukhavisesavidhāyake bhoge vinditvā paṭilabhitvā. Na bhuñjare nāpi karonti puññanti amhe viya sayampi na bhuñjanti, paresaṃ dentā dānamayaṃ puññampi na karonti.

82. Te khuppiṇāpāsūpagatā paratthāti te sattā parattha paraloke pettivisaye jighacchāpipāsābhibhūtā hutvā. Ciraṃ jhāyare ḍayhamānāti khudādihetukena dukkhagginā “akataṃ vata amhehi kusalaṃ, kataṃ pāpa”ntiādinā vattamānena vipaṭisāragginā pariḍayhamānā jhāyanti, anutthunantīti attho. Dukhudrānīti dukkhavipākāni. Anubhonti dukkhaṃ kaṭukapphalānīti anīṭṭhapphalāni pāpakammāni katvā cirakālaṃ dukkhaṃ āpāyikadukkhaṃ anubhavanti.

83-84. Ittaranti na cirakālaṭṭhāyī, aniccaṃ vipariṇāmadhammaṃ. Ittaraṃ idha jīvanti idha manussaloke sattānaṃ jīvitampi ittaraṃ parittaṃ appakaṃ. Tenāha bhagavā - “yo ciraṃ jīvati, so vassasataṃ appaṃ vā bhiyyo”ti. Ittaraṃ ittaraṇānvāti dhanadhaññādiupakaraṇaṃ manussānaṃ jīvitañca ittaraṃ parittaṃ khaṇikaṃ na cirassanti paññāya upaparikkhitvā. Dīpaṃ kayirātha paṇḍitoti sapañña puriso dīpaṃ attano patiṭṭhaṃ paraloke hitasukhādhiṭṭhānaṃ kareyya. Ye te evaṃ pajānantīti ye te manussā manussānaṃ bhogānaṃ jīvitassa ca ittarabhāvaṃ yāthāvato jānanti, te dāne sabbakālaṃ nappamajjanti. Sutvā arahataṃ vacoti arahataṃ buddhādīnaṃ ariyānaṃ vacanaṃ sutvā, sutattāti attho. Sesam pākaṭameva.

Evaṃ te petā sāmaṇerena puṭṭhā tamatthaṃ ācikkhitvā “mayaṃ tuyhaṃ mātulamātulāniyo”ti pavedesum. Taṃ sutvā sāmaṇero sañjātasamvego ukkaṇṭhaṃ paṭivino detvā upajjhāyassa pādesu sirasā nipatitvā evamāha - “yaṃ, bhante, anukampakena karaṇīyaṃ anukampaṃ upādāya, taṃ me tumhehi kataṃ, mahatā vatamhi anattapātato rakkhito, na dāni me gharāvāsena attho, abhiramissāmi brahmacariyavāse”ti. Athāyasmā saṃkicco tassa ajjhāsayānurūpaṃ kammaṭṭhānaṃ ācikkhi. So kammaṭṭhānaṃ anuyuñjanto nacirasseva arahattaṃ pāpuṇi. Āyasmā pana saṃkicco taṃ pavattiṃ bhagavato ārocesi. Satthā tamatthaṃ aṭṭhuppattiṃ katvā sampattaparīsāya vitthārena dhammaṃ desesi, sā desanā mahājanassa sātthikā ahoṣīti.

Nāgapetavatthuvaṇṇanā nīṭṭhitā.

12. Uragapetavatthuvaṇṇanā

85-94. Uragova tacam jīṇanti idaṃ satthā jetavane viharanto aññataraṃ upāsakaṃ ārabha kathesi. Sāvattiyaṃ kira aññatarassa upāsakassa putto kalamakāsi. So puttamaṇaṇaḥetu paridevasokasamāpanno bahi nikkhamitvā kiñci kammaṃ kātuṃ asakko geheya aṭṭhāsi. Atha satthā paccūsavēlayaṃ mahākaruṇāsamāpattito vuṭṭhāya buddhacakkhunā lokaṃ volokento taṃ upāsakaṃ disvā pubbaṇhasamayaṃ

nivāsetvā pattacīvaramādāya tassa gehaṃ gantvā dvāre aṭṭhāsi. Upāsako ca satthu āgatabhāvaṃ sutvā sīghaṃ utṭhāya gantvā paccuggamaṇaṃ katvā hatthato pattaṃ gahetvā gehaṃ pavesetvā āsanaṃ paññapetvā adāsi. Nisīdi bhagavā paññatte āsane. Upāsakopi bhagavantaṃ vanditvā ekamantaṃ nisīdi. Taṃ bhagavā “kiṃ, upāsaka, sokapareto viya dissatī”ti āha. “Āma, bhagavā, piyo me putto kālakato, tenāhaṃ socāmī”ti. Athassa bhagavā sokavinodanaṃ karonto uragajātaṃ kathesi.

Atīte kira kāsiraṭṭhe bārāṇasiyaṃ dhammapālaṃ nāma brāhmaṇakulaṃ ahosi. Tattha brāhmaṇo brāhmaṇī putto dhītā suṇisā dāsīti ime sabbepi maraṇānussatibhāvanābhiraṭā ahesuṃ. Tesu yo gehato nikkhamati, so sesajane ovaditvā nirapekkhova nikkhamati. Athekadivasāṃ brāhmaṇo puttena saddhiṃ gharato nikkhamitvā khettaṃ gantvā kasati. Putto sukkhatiṇapaṇṇakaṭṭhāni ālimpeti. Tattheke kaṇhasappo dāhabhayena rukkkhasusirato nikkhamitvā imaṃ brāhmaṇassa puttaṃ dāṃsi. So visavegena mucchito tattheva paripatitvā kālakato, sakko devarājā hutvā nibbatti. Brāhmaṇo puttaṃ mataṃ disvā kammantasamīpena gacchantaṃ ekaṃ purisaṃ evamāha - “samma, mama gharaṃ gantvā brāhmaṇiṃ evaṃ vadehi ‘nhāyitvā suddhavatthanivatthā ekassa bhattaṃ mālāgandhādīni ca gahetvā turitaṃ āgacchatū’ti”. So tattha gantvā tathā ārocesi, gehajanopi tathā akāsi. Brāhmaṇo nhatvā bhuñjitvā vilimpitvā parijanaparivuto puttassa sarīraṃ citakaṃ āropetvā aggiṃ datvā dārukkhandaṃ dāhanto viya nissoko nissantāpo aniccasaññaṃ manasi karonto aṭṭhāsi.

Atha brāhmaṇassa putto sakko hutvā nibbatti, so ca amhākaṃ bodhisatto ahosi. So attano purimajātiṃ katapuññaṃ paccavekkhitvā pitaraṃ ñātake ca anukampamāno brāhmaṇavesena tattha āgantvā ñātake asocante disvā “ambho, migaṃ jhāpetha, amhākaṃ maṃsaṃ detha, chātomhī”ti āha. “Na migo, manusso brāhmaṇā”ti āha. “Kiṃ tumhākaṃ paccatthiko eso”ti? “Na paccatthiko, ure jāto oraso mahāguṇavanto taruṇaputto”ti āha. “Kimatthaṃ tumhe tathārūpe guṇavati taruṇaputte mate na socathā”ti? Taṃ sutvā brāhmaṇo asocanakāraṇaṃ kathento -

85. “Uragova tacāṃ jiṇṇaṃ, hitvā gacchati saṃ tanuṃ;
Evaṃ sarīre nibbhoge, pete kālakate sati.

86. “Dayhamāno na jānāti, ñātīnaṃ paridevitaṃ;
Tasmā etaṃ na rodāmi, gato so tassa yā gatī”ti. -

Dve gāthā abhāsi.

85-86. Tattha uragoti urena gacchatīti urago. Sappassetāṃ adhivacanaṃ. Tacāṃ jiṇṇanti jajjarabhāvena jiṇṇaṃ purāṇaṃ attano tacāṃ nimmokaṃ. Hitvā gacchati saṃ tanunti yathā urago attano jiṇṇatacāṃ rukkhantare vā kaṭṭhantare vā mūlantare vā pāsānantare vā kaṇcukaṃ omuñcanto viya sarīrato omuñcitvā pahāya chaḍḍetvā yathākāmaṃ gacchati, evameva saṃsāre paribbhamanto satto porāṇassa kammaṃ parikkhīṇatā jajjarībhūtaṃ saṃ tanuṃ attano sarīraṃ hitvā gacchati, yathākammaṃ gacchati, punabbhavavasena upapajjatīti attho. Evanti dayhamānaṃ puttassa sarīraṃ dassento āha. Sarīre nibbhogeti assa viya aññesampi kāye evaṃ bhogavirahite niratthake jāte. Peteti āyuusmāvīññāto apagata. Kālakate satīti mate jāte. Tasmāti yasmā dayhamāno kāyo apeta viññānatā dāhadukkhā viya ñātīnaṃ ruditaṃ paridevitampi na jānāti, tasmā etaṃ mama puttaṃ nimittaṃ katvā na rodāmi. Gato so tassa yā gatīti yadi matasattā na ucchijjanti, matassa pana katokāsassa kammaṃ

vasena yā gati pāṭikaṅkhā, taṃ cutianantaramēva gato, so na purimaññātinaṃ ruditaṃ paridevitaṃ vā paccāsīsatī, nāpi yebhuyyena purimaññātinaṃ ruditena kāci atthasiddhīti adhippāyo.

Evaṃ brāhmaṇena attano asocanakāraṇe kathite pariyāyamanasikāraḥkosalle pakāsīte brāhmaṇarūpo sakko brāhmaṇiṃ āha - “amma, tuyhaṃ so mato kiṃ hotī”ti? “Dasa māse kucchinā pariharivā thaññaṃ pāyetvā hatthapāde saṇṭhapetvā saṃvaḍḍhito putto me, sāmī”ti. “Yadi evaṃ pitā tāva purisabhāvena mā rodatu, mātu nāma hadayaṃ mudukaṃ, tvaṃ kasmā na rodasī”ti? Taṃ sutvā sā arodanakāraṇaṃ kathenti -

87. “Anabbhito tato āgā, nānuññāto ito gato;
Yathāgato tathā gato, tattha kā paridevanā.

88. “Ḍayhamāno na jānāti, ñātinaṃ paridevitaṃ;
Tasmā etaṃ na rodāmi, gato so tassa yā gatī”ti. -

Gāthādvayamāha. Tattha anabbhitoti anavhāto, “ehi mayhaṃ puttabhāvaṃ upagacchā”ti evaṃ apakkosito. Tatoti yattha pubbe ṭhito, tato paralokato. Āgāti āgañchi. Nānuññātoti ananumato, “gaccha, tāta, paraloka”nti evaṃ amhehi avissaṭṭho. Itoti idhalokato. Gatoti apagato. Yathāgatoti yenākārena āgato, amhehi anabbhito eva āgatoti attho. Tathā gatoti tenevākārena gato. Yathā sakeneva kammunā āgato, tathā sakeneva kammunā gatoti. Etena kammassakataṃ dasseti. Tattha kā paridevanāti evaṃ avasavattike saṃsārapavatte maraṇaṃ paṭicca kā nāma paridevanā, ayuttā sā pañnavatā akaraṇīyāti dasseti.

Evaṃ brāhmaṇiyā vacanaṃ sutvā tassa bhaginiṃ pucchi - “amma, tuyhaṃ so kiṃ hotī”ti? “Bhātā me, sāmī”ti. “Amma, bhaginiyo nāma bhātūsu sinehā, tvaṃ kasmā na rodasī”ti? Sāpi arodanakāraṇaṃ kathenti -

89. “Sace rode kissa assaṃ, tattha me kiṃ phalaṃ siyā;
Ñātimittasuhajjānaṃ, bhiyyo no aratī siyā.

90. “Ḍayhamāno na jānāti, ñātinaṃ paridevitaṃ;
Tasmā etaṃ na rodāmi, gato so tassa yā gatī”ti. -

Gāthādvayamāha. Tattha sace rode kisā assanti yadi ahaṃ rodeyyaṃ, kisā parisukkkhasarīrā bhaveyyaṃ. Tattha me kiṃ phalaṃ siyāti tasmiṃ mayhaṃ bhātu maraṇanimitte rodane kiṃ nāma phalaṃ, ko ānisaṃso bhaveyya? Na tena mayhaṃ bhātiko āgaccheyya, nāpi so tena sugatiṃ gaccheyyāti adhippāyo. Ñātimittasuhajjānaṃ, bhiyyo no aratī siyāti amhākaṃ ñātinaṃ mittānaṃ suhadayānañca mama socanena bhātumaraṇadukkhato bhiyyopi aratī dukkhameva siyāti.

Evaṃ bhaginiyā vacanaṃ sutvā tassa bhariyaṃ pucchi - “tuyhaṃ so kiṃ hotī”ti? “Bhattā me, sāmī”ti. “Bhadde, itthiyo nāma bhattari sinehā honti, tasmiñca mate vidhavā anāthā honti, kasmā tvaṃ na rodasī”ti? Sāpi attano arodanakāraṇaṃ kathenti -

91. “Yathāpi dārako candaṃ, gacchantamanurodati;
Evaṃsāmpadamevetā, yo petamanusocati.

92. “Ḍayhamāno na jānāti, ñātīnaṃ paridevitaṃ;
Tasmā etaṃ na rodāmi, gato so tassa yā gatī”ti. -gāthādvayamāha;

Tattha dāraṇakoti bālādāraṇako. Candanti candamaṇḍalaṃ. Gacchantanti nabhaṃ abbhussukkamānaṃ. Anurodatīti “mayhaṃ rathacakkaṃ gahetvā dehī”ti anurodati. Evaṃsāmpadamevetanti yo petaṃ mataṃ anusocati, tassetāṃ anusocanaṃ evaṃsāmpadaṃ evarūpaṃ, ākāsaṇa gacchantassa candassa gahetukāmatāsadisāṃ alabbhaneyyavattthusmiṃ icchābhāvatoti adhippāyo.

Evaṃ tassa bhariyāya vacanaṃ sutvā dāsiṃ pucchi - “amma, tuyhaṃ so kiṃ hotī”ti? “Ayyo me, sāmī”ti. “Yadi evaṃ tena tvaṃ pothetvā veyyāvaccamaṃ kāritā bhavissasi, tasmā maññe ‘sumuttāhaṃ tenā’ti na rodasi”ti? “Sāmi, mā maṃ evaṃ avaca, na cetaṃ anucchavikaṃ, ativiya khantimettānuddayāsampanno yuttavādī mayhaṃ ayyaputto ure saṃvaḍḍhaputto viya aho”ti. Atha “kasmā na rodasi”ti? Sāpi attano arodanakāraṇaṃ kathenti -

93. “Yathāpi brahme udakumbho, bhinno appaṭṭisandhiyo;
Evaṃsāmpadamevetamaṃ, yo petamanusocati.

94. “Ḍayhamāno na jānāti, ñātīnaṃ paridevitaṃ;
Tasmā etaṃ na rodāmi, gato so tassa yā gatī”ti. -

Gāthādvayamāha. Tattha yathāpi brahme udakumbho, bhinno appaṭṭisandhiyoti brāhmaṇa seyyathāpi udakaghaṭṭo muggarappahārādīnā bhinno appaṭṭisandhiyo puna pākātiko na hoti. Sesamettha vuttanayattā uttānatthameva.

Sakko tesāṃ kathaṃ sutvā pasannamānaso “sammadeva tumhehi maraṇassati bhāvitā, ito paṭṭhāya na tumhehi kasiādikaraṇakiccaṃ atthī”ti tesāṃ gehaṃ sattaratanabharitaṃ katvā “appamattā dānaṃ detha, sīlaṃ rakkhatha, uposathakammaṃ karoṭhā”ti ovaditvā attānañca tesāṃ nivedetvā sakaṭṭhānameva gato. Tepi brāhmaṇādayo dānādīni puññāni karontā yāvatāyukaṃ ṭhatvā devaloke uppajjimsu.

Satthā imaṃ jātakaṃ āharitvā tassa upāsakassa sokasallaṃ samuddharitvā upari saccāni pakāsesi, saccapariyosāṇe upāsako sotāpattiphale patiṭṭhahīti.

Uragapetavattthuvāṇṇanā niṭṭhitā.

Iti khuddaka-aṭṭhakathāya petavattthusmiṃ

Dvādasavattthupaṭṭimaṇḍitassa

Paṭhamassa uragavaggassa atthasaṃvaṇṇanā niṭṭhitā.

ΠΑΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ ΓΙΑ ΑΥΤΗ ΤΗ ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ

Η παρούσα μετάφραση αποτελεί μέρος του PaliVerse Project, της πρώτης πλήρους και ενιαίας αγγλικής μετάφρασης του Κανόνα Πάλι, μαζί με τα Σχόλια (Aṭṭhakathā) και τα Υποσχόλια (Ṭīkā) και συνοδεύεται από διαδραστικά εργαλεία μελέτης. Το PaliVerse είναι ένα έργο σε εξέλιξη. Οι μεταφράσεις που δημιουργούνται με τεχνητή νοημοσύνη βελτιώνονται συνεχώς μέσω αναθεωρήσεων και σχολίων από ειδικούς. Το παρόν κείμενο αποτελεί την πιο πρόσφατη μετάφραση κατά την ημερομηνία λήψης.

Ημερομηνία δημιουργίας PDF: 14 Σεπτεμβρίου 2026

ΠΩΣ ΝΑ ΠΑΡΑΘΕΣΕΤΕ ΤΗΝ ΠΗΓΗ

PaliVerse (2026). Σχόλια. Ο Κανόνας των Ομιλιών - Σχόλια. 5. Η συλλογή των μικρών κειμένων. 07. Σχόλια για το βιβλίο των ιστοριών για φαντάσματα. 1. Το κεφάλαιο για το φίδι έχει ανακτηθεί από το paliverse.org

© 2026 The PaliVerse Project · Με επιφύλαξη παντός δικαιώματος
Κέντρο Μελέτης και Πρακτικής Βουδισμού Τεραβάδα
Αστική Μη Κερδοσκοπική Εταιρεία εγγεγραμμένη στην Ελλάδα
Το παρόν PDF μπορεί να διανέμεται ελεύθερα για σκοπούς μελέτης και πρακτικής.

[PaliVerse.org](https://paliverse.org)